

НАЦІОНАЛЬНА АСОЦІАЦІЯ
АДВОКАТІВ УКРАЇНИ

ЗВІТ

Комітету НААУ з питань
кримінального права та процесу

за 2025 рік

1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО КОМІТЕТ

Комітет з питань кримінального права та процесу є постійно діючим колегіальним дорадчим органом, утвореним при Національній асоціації адвокатів України відповідно до розпорядження Голови Національної асоціації адвокатів України, Ради адвокатів України від 28 серпня 2019 року 2019 року №107.

Метою створення Комітету є: надання практичної правової допомоги адвокатам під час здійснення ними захисту у кримінальному провадженні та представництві інтересів потерпілого.

Основними завданнями Комітету є:

- своєчасне інформування адвокатів про нові тенденції у роботі судових і правоохоронних органів;
- своєчасне інформування адвокатів про законодавчі ініціативи у кримінальному праві та процесі;
- своєчасне інформування адвокатів про нормотворчість правоохоронних органів;
- створення дискусійного майданчика для обговорення практичних аспектів діяльності адвоката у захисті клієнтів у кримінальному провадженні та представництві інтересів потерпілих;
- збір та аналіз нагальних проблем адвокатів, що виникають у їхній діяльності під час захисту у кримінальному провадженні та представництві інтересів потерпілих;
- ініціювання перед компетентними органами вирішення питань, що ускладнюють або унеможливають здійснення адвокатами належного захисту у кримінальному провадженні або представництві інтересів потерпілих;
- ініціювання перед компетентними органами питань, направлених на удосконалення роботи адвоката під час захисту у кримінальному провадженні або представництві інтересів потерпілих;
- формування узагальнень практичної діяльності правоохоронних, судових органів та окремих адвокатів за напрямками кримінального права та процесу;
- розроблення законодавчих і нормативно-правових актів з питань кримінального права та процесу;
- розроблення методичних рекомендацій і практичних порад адвокатам під час здійснення ними захисту у кримінальному провадженні або представництві інтересів потерпілих;
- надання допомоги ВША НААУ у визначенні тематичних напрямів підвищення кваліфікації адвокатів у галузі кримінального права та процесу;
- надання допомоги НААУ в організації та проведенні круглих столів і форумів з тематики кримінального права та процесу;
- участь у круглих столах та форумах, що проводяться судовими та правоохоронними органами, а також іншими організаціями на теми кримінального права та процесу.

2. СКЛАД КОМІТЕТУ

станом на 31.12.2025

Голова Комітету

Моїсєєва Анжеліка Анатоліївна

Заступники голови Комітету

Бауман Юрій Тіберійович

Горох Олексій Петрович

Тананакін Олександр Валерійович

Члени Ради Комітету:

Гловюк Ірина Василівна,

Гончаров Михайло Сергійович,

Дзіковський Максим Романович,

Дьомін Денис Сергійович,

Іваніна Юлія Вікторівна,

Карелов Костянтин Юрійович,

Коваль Богдан Вікторович,

Ковальов Юрій Юрійович,

Кравченко Антон Валерійович,

Кудрявцев Олександр Владиславович,

Легких Кирило Вікторович,

Мацко Володимир Володимирович,

Мірошник Олександр Миколайович,

Нерсесян Армен Сабірович

Цюприк Ігор Володимирович

3. ЗАХОДИ (КРУГЛІ СТОЛИ, КОНФЕРЕНЦІЇ, ФОРУМИ ТОЩО), УЧАСТЬ У ЯКИХ ВЗЯЛИ ЧЛЕНИ КОМІТЕТУ

Хоча адвокат у своїй професійній діяльності зобов'язаний виходити з переваги інтересів клієнта, цей пріоритет обмежений принципом законності. Ті адвокати, що заради свого клієнта намагаються обійти закон, можуть самі стати фігурантами кримінальної справи.

Про типові кримінальні правопорушення, які адвокати можуть вчиняти в інтересах клієнтів, [розповів](#) заступник голови Комітету **Олексій Горох** під час заходу з підвищення кваліфікації адвокатів, який нещодавно відбувся у Вищій школі адвокатури.

Окремо О. Горох виділив спеціальні кримінальні правопорушення, спрямовані на передачу неправомірної вигоди службовим особам. Як приклад він навів вирок Вищого антикорупційного суду від 24.04.2024 у справі №991/2024/24, за ст. 369 (підбурювання до надання неправомірної вигоди) КК, де адвокат запевнив клієнта про існування попередньої домовленості із суддею районного суду у позитивному вирішенні питання про закриття відносно нього двох справ про адміністративні правопорушення. Клієнт же, діючи під контролем правоохоронних органів адвокату імітаційні кошти.

Детальніше за посиланням: <https://surl.li/juuwqg>

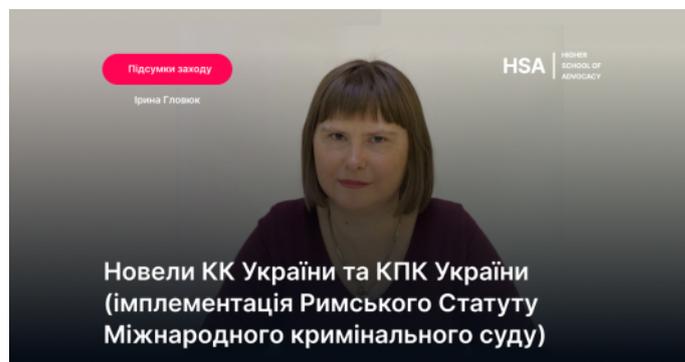
10 лютого член Комітету **Ірина Гловюк** провела захід із підвищення кваліфікації адвокатів у США НААУ на тему **“Новели КК України та КПК України. Імплементация Римського Статуту Міжнародного кримінального суду”**.

23 жовтня 2024 року офіційно опубліковано Закон №4012-IX, яким Кримінальний та Кримінальний процесуальний кодекси України приведено у відповідність до Римського статуту Міжнародного кримінального суду; закон набрав чинності 24 жовтня 2024 року.

У межах аналізу новел КК та КПК України розглянуто питання командної відповідальності, воєнних злочинів, геноциду, злочинів проти людяності та пов'язаних процесуальних змін.

Запроваджено повноцінну модель командної відповідальності, що ґрунтується на міжнародних стандартах та практиці МКС. Для її застосування необхідно встановити статус командира, наявність ефективного контролю над підлеглими, обізнаність або обов'язок знати про злочини та невжиття розумних і необхідних заходів для їх запобігання або покарання винних. Прямий причинно-наслідковий зв'язок не є обов'язковим; достатньо довести, що бездіяльність командира збільшила ризик вчинення злочинів.

Детальніше за посиланням: <https://surl.li/keqbrk>

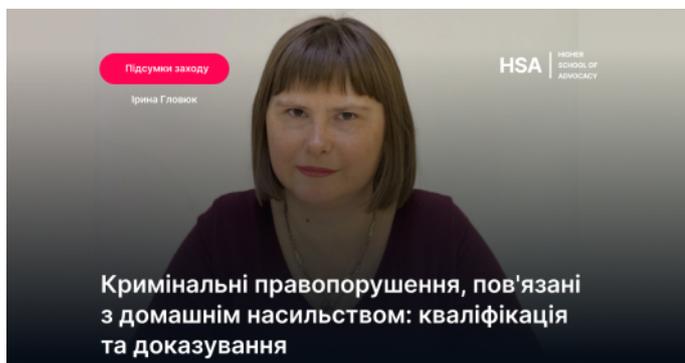

12 лютого член Комітету **Ірина Гловюк** провела захід із підвищення кваліфікації адвокатів у США НААУ на тему **“Кримінальні правопорушення, пов'язані з домашнім насильством: кваліфікація та доказування”**.

Лекторка проаналізувала кримінальні правопорушення, пов'язані з домашнім насильством, зосередившись на застосуванні ст. 126-1 КК України, особливостях кримінального провадження, доказуванні та актуальній судовій практиці.

Домашнє насильство визначається як умисне систематичне фізичне, психологічне або економічне насильство щодо близької особи. Злочин вважається закінченим з моменту вчинення будь-якої з форм насильства втретє, незалежно від того, чи були попередні епізоди зафіксовані адміністративно. Систематичність може полягати як у повторенні однієї форми насильства, так і в їх поєднанні. Усі попередні епізоди входять до предмета доказування і можуть становити єдиний триваючий злочин.

Провадження за ст. 126-1 КК здійснюється у формі приватного обвинувачення, однак воно не може бути закрите через відмову потерпілого від обвинувачення. Поняття «злочин, пов'язаний із домашнім насильством» тлумачиться широко і охоплює будь-яке кримінальне правопорушення з ознаками, визначеними спеціальним законом, незалежно від формулювання статті КК.

Обов'язок доведення систематичності насильства покладається на сторону обвинувачення. Закон не вимагає доказування певним видом доказів: значення мають показання потерпілих і свідків, адміністративні матеріали, обмежувальні приписи, експертні висновки, документи поліції та інші допустимі докази.

Окрему увагу приділено застосуванню запобіжних і обмежувальних заходів, які на практиці нерідко замінюються лише додатковими обов'язками, що не завжди забезпечує належний захист потерпілих і суперечить стандартам Стамбульської конвенції.

Угоди про примирення у справах, пов'язаних із домашнім насильством, допускаються виключно за ініціативою потерпілого. Судова практика містить як приклади дотримання цієї вимоги, так і випадки її порушення.

Детальніше за посиланням: <https://surl.li/gwvbyv>

13 лютого член Комітету **Ірина Гловюк** провела захід із підвищення кваліфікації адвокатів у США НААУ на тему **“Воєнні злочини: алгоритм аналізу вироків при наданні правничої допомоги”**.

Лекторка разом з учасниками проаналізувала воєнні злочини, зокрема роль захисника, аргументи сторони захисту, алгоритм аналізу вироків за ст. 438 КК України та особливості мотивування судових рішень з урахуванням контекстуального елементу, порушених норм МГП, actus reus і mens rea.

Акцент зроблено на ролі адвоката у справах про воєнні злочини, зокрема за відсутності обвинуваченого (in absentia): пріоритеті інтересів клієнта, самостійному формуванні правової позиції, дотриманні стандартів адвокатської етики, гарантій захисту та збереженні адвокатської таємниці. Проаналізовано норми Женевських конвенцій, стандарти БВПД, рішення НААУ та практику застосування спеціального провадження.

Окремо розглянуто поширені аргументи захисту й доводи апеляційних скарг, зокрема щодо порушення права на захист і переклад, недотримання процедури *in absentia*, несправедливості покарання, відсутності доведеної причинного зв'язку та можливості перекваліфікації діянь.

Надано алгоритм аналізу вироків за ст. 438 КК України, який охоплює дослідження контексту збройного конфлікту, порушених норм МГП, формулювання обвинувачення, правової кваліфікації, доказів і дотримання гарантій захисту. Звернуто увагу на типові проблеми судової практики, зокрема недостатню конкретизацію порушених норм МГП та захищеного статусу осіб чи об'єктів.

Сформульовано рекомендації для суддів щодо мотивування вироків: необхідність посилання не лише на ст. 438 КК України, а й на конкретні положення міжнародного гуманітарного та міжнародного кримінального права, а також чітке встановлення і аналіз усіх елементів складу воєнного злочину – *actus reus*, *mens rea* та контекстуального елементу.

Детальніше за посиланням: <https://surl.li/xdcuux>

14 лютого член Комітету **Ірина Гловюк** провела захід із підвищення кваліфікації адвокатів у США НААУ на тему **“Застосування обмежувальних заходів за КК та КПК – кримінальні правопорушення, пов’язані з домашнім насильством”**.

Лекторка разом з учасниками проаналізувала застосування обмежувальних заходів у кримінальних провадженнях, пов’язаних із домашнім насильством, з урахуванням положень КК та КПК України.

У межах тлумачення поняття «домашнє насильство» за ст. 126-1 КК України розглянуто позицію ККС ВС щодо ознаки систематичності, яка може полягати як у повторенні однієї форми насильства, так і в поєднанні фізичного, психологічного та економічного насильства. Наголошено, що тягар доказування систематичності покладається на сторону обвинувачення, а до предмета доказування входять усі попередні епізоди домашнього насильства, навіть якщо окремі з них не утворюють самостійного складу злочину та не потребують внесення окремого запису до ЄРДР.

Акцентовано, що закон не встановлює спеціальних вимог до виду доказів у справах про домашнє насильство: факт його вчинення та наслідки доводяться з урахуванням загальних положень КПК, а документування в адміністративних матеріалах чи обмежувальних приписах має значення лише як один із можливих доказів систематичності.

Проаналізовано особливості кримінального провадження у формі приватного обвинувачення за ст. 126-1 КК України, підслідність таких справ та заборону їх закриття у зв’язку з відмовою потерпілого від обвинувачення. Зазначено, що ця заборона поширюється на всі злочини, пов’язані з домашнім насильством, за умови пред’явлення відповідного обвинувачення та забезпечення права особи на захист, що підтверджено практикою ОП ККС ВС.

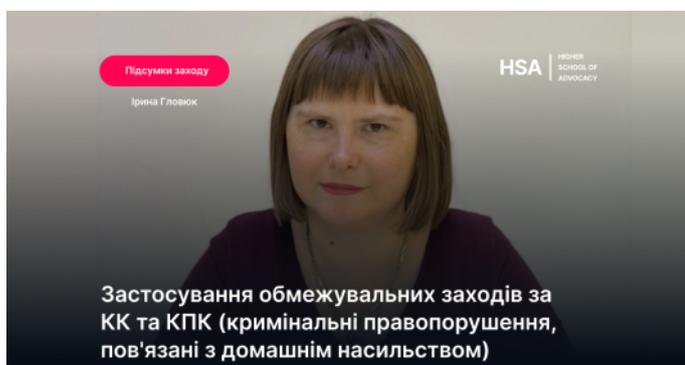
3. ЗАХОДИ (КРУГЛІ СТОЛИ, КОНФЕРЕНЦІЇ, ФОРУМИ ТОЩО), УЧАСТЬ У ЯКИХ ВЗЯЛИ ЧЛЕНИ КОМІТЕТУ

Окремо розглянуто застосування обмежувальних заходів за КПК України: суд може покласти на підозрюваного або обвинуваченого заборону спільного проживання з потерпілим, обмеження спілкування з дитиною, заборону наближення та контактів, а також направлення на лікування чи програми для кривдників. Такі заходи застосовуються на строк до двох місяців із можливістю продовження, однак у практиці суди нерідко обмежуються лише додатковими обов'язками за ст. 194 КПК без застосування спеціальних обмежувальних заходів.

Проаналізовано також обмежувальні заходи, передбачені ст. 91-1 КК України, які можуть застосовуватися судом одночасно з призначенням покарання, не пов'язаного з позбавленням волі, або при звільненні від кримінальної відповідальності чи покарання. Такі заходи спрямовані на захист потерпілого, застосовуються до осіб, які досягли 18 років, на строк від одного до трьох місяців з можливістю продовження до 12 місяців.

Окрему увагу приділено судовій практиці, яка свідчить про формальний підхід до мотивування застосування обмежувальних заходів: у низці вироків відсутнє належне обґрунтування як вибору конкретного заходу, так і способу його виконання, що зводиться до формальної констатації їх необхідності без детального аналізу обставин справи.

Детальніше за посиланням: <https://surl.lu/doatvy>

19 лютого член Комітету **Ірина Гловюк** провела захід із підвищення кваліфікації адвокатів у США НААУ на тему **“Використання показань дитини у судовому кримінальному провадженні”**.

Лекторка проаналізувала використання показань дитини у кримінальному судовому провадженні, зокрема міжнародні стандарти отримання вербальної інформації, положення КПК України щодо допиту дітей, застосування методики «Зелена кімната», моделі «Барнахус» та практику ККС ВС.

Окрему увагу приділено міжнародним стандартам правосуддя, дружнього до дітей: мінімізації кількості допитів, проведенню їх кваліфікованими фахівцями у безпечному середовищі, використанню аудіо- та відеофіксації, уникненню контакту дитини з підозрюваним, можливості надання показань за його відсутності та недопустимості визнання показань ненадійними лише з огляду на вік дитини. Проаналізовано позиції ЄСПЛ щодо альтернативних, менш інвазивних способів перевірки достовірності показань дитини.

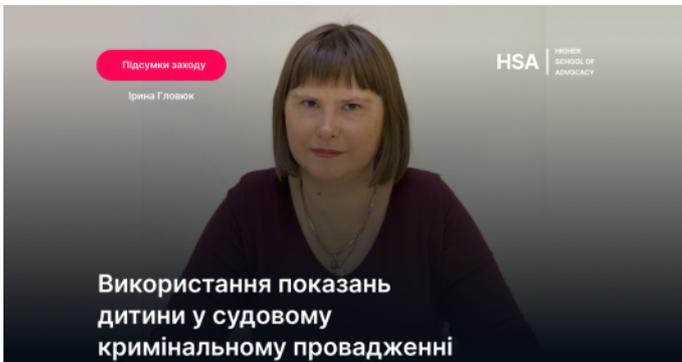
Розглянуто вимоги КПК України до допиту малолітніх і неповнолітніх свідків, потерпілих та підозрюваних: обов'язкову участь законного представника, педагога або психолога, часові обмеження допиту, особливості роз'яснення обов'язку давати правдиві показання, заборону очних ставок із підозрюваним у справах про насильницькі та статеві злочини, а також можливість дистанційного допиту з метою захисту інтересів дитини.

Проаналізовано практику застосування методики «Зелена кімната», зокрема судові рішення, у яких відеозапис допиту та професійні висновки психологів були визнані належними і допустимими доказами, що дозволяють уникнути повторної травматизації дитини.

Окреслено сутність і процесуальні особливості моделі «Барнахус» як міждисциплінарного центру роботи з дітьми – жертвами або свідками насильства, порядок залучення спеціалістів, проведення процесуальних дій у дружньому до дитини середовищі та участь психолога як на досудовій, так і на судовій стадії.

Узагальнено практику ККС ВС, яка підтверджує допустимість відмови від безпосереднього допиту дитини за наявності відеозапису допиту, проведеного за спеціальними методиками, а також допустимість використання похідних доказів. Наведено стандарти ЄСПЛ для оцінки дотримання права на захист у таких справах: наявність поважних причин неявки свідка, оцінка вирішального значення його показань та наявність врівноважуючих процесуальних гарантій.

Детальніше за поисланням: <https://surl.li/pkwubq>

28 лютого у НААУ відбувся круглий стіл на тему «**Безстрокове тримання під вартою після винесення вироку**», організатором став Комітет НААУ з питань захисту прав людини у співпраці з Комітетом НААУ з питань кримінального права та процесу.

Відкриваючи дискусію, член Комітету НААУ з питань захисту прав людини **Богдан Глядик** окреслив ключові проблеми застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою до набрання вироком законної сили.

Він зазначив, що КПК передбачає обов'язок суду вирішувати питання запобіжного заходу при винесенні вироку. Проте застосування або продовження такого заходу породжує двозначність у трактуванні строку його дії. У випадку неподання апеляційної скарги вирок набирає законної сили через 30 днів. Тобто строк тримання під вартою є визначеним. Однак у разі оскарження вироку запобіжний захід стає фактично безстроковим, що створює правову невизначеність. Адвокат наголосив, що тримання під вартою не є фактичним відбуванням покарання, а застосовується виключно для забезпечення судового розгляду. Водночас, якщо особа утримується під вартою на стадії апеляції, це відбувається без обвинувального вироку, який набрав законної сили. Цю позицію неодноразово підтверджували як Верховний Суд, так і ЄСПЛ.

Як приклад, було наведено рішення Об'єднаної палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 06.06.2018 у справі №180/746/16-к та рішення ЄСПЛ у справі «Летельє проти Франції» (заява №12369/86).

Член Комітету НААУ з питань кримінального права та процесу Олександр Кудрявцев акцентував увагу на суттєвій відмінності між КПК 1960 року та чинним КПК у питанні правового статусу особи після проголошення вироку. Зокрема, пояснив, що старий кодекс передбачав, що після оголошення вироку особа набувала статусу засудженого.

Це автоматично змінювало правила застосування запобіжних заходів, адже до такої особи вже ставилися інші правові норми, ніж на попередніх стадіях кримінального провадження. Чинний КПК закріплює інший підхід: особа зберігає статус обвинуваченого аж до набрання вироком законної сили. Відповідно, логічним є те, що до неї мають застосовуватися ті ж самі правила щодо запобіжних заходів, які діяли до винесення вироку.

Ця відмінність, на думку О.Кудрявцева, має принципове значення для правозастосовчої практики та забезпечення процесуальних гарантій особи.

Детальніше за посиланням: <https://surl.li/xweshh>.

28 лютого член Комітету **Ірина Гловюк** провела захід із підвищення кваліфікації адвокатів у США НААУ на тему **“Норми міжнародного гуманітарного права та КПК України стосовно військовополонених та їх обміну”**.

Лекторка проаналізувала норми міжнародного гуманітарного права та положення КПК України щодо статусу військовополонених, порядку їх обміну та особливостей кримінального переслідування.

У межах аналізу норм МГП розглянуто положення Третьої Женевської конвенції та Додаткового протоколу I щодо визначення статусу військовополоненого, кола осіб, які мають право на цей статус, а також умов його набуття.

Наголошено, що ключовим є факт потрапляння особи під владу супротивника та припинення можливості брати участь у воєнних діях. Окрему увагу приділено процесуальним гарантіям військовополонених: забороні подвійного покарання, застосуванню лише рівнозначних покарань, недопустимості примусу до зізнання, праву на захист і допомогу кваліфікованого захисника, а також особливостям судового переслідування відповідно до МГП. Узагальнено національні підходи, закріплені в актах Міністерства оборони України та урядових постановках щодо тримання військовополонених.

Проаналізовано актуальні питання застосування КПК України у справах щодо військовополонених та їх обміну. Зазначено, що КПК не містить визначення військовополоненого, однак встановлює процесуальний механізм обміну осіб, які мають статус підозрюваних, обвинувачених або засуджених. Розглянуто повноваження Координаційного штабу, порядок формування списків для обміну, скасування запобіжних заходів у зв'язку з прийняттям рішення про обмін, особливості допиту таких осіб у порядку ст. 225 КПК та нову підставу зупинення досудового розслідування. Акцентовано на необхідності повідомлення про підозру до обміну та доцільності письмового роз'яснення особі наслідків обміну, зокрема можливості подальшого спеціального досудового розслідування і судового провадження за її відсутності.

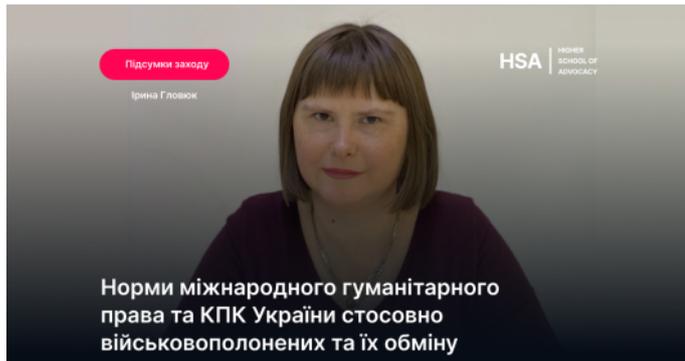
Окремо розглянуто питання звільнення від відбування покарання у зв'язку з передачею особи для обміну як військовополоненого, порядок та строки розгляду відповідних клопотань судом за участі прокурора.

У частині аналізу вироків за ст. 438 КК України наголошено на необхідності чіткого відображення у судових рішеннях порушених норм міжнародного гуманітарного права, встановлення захищеного статусу жертви або об'єкта, а також усвідомлення обвинуваченим контексту збройного конфлікту та зв'язку діяння з ним.

3. ЗАХОДИ (КРУГЛІ СТОЛИ, КОНФЕРЕНЦІЇ, ФОРУМИ ТОЩО), УЧАСТЬ У ЯКИХ ВЗЯЛИ ЧЛЕНИ КОМІТЕТУ

Запропоновано алгоритм аналізу вироків, який охоплює опис контекстуального елементу, порушених норм МГП, формулювання обвинувачення, правову кваліфікацію, докази та дотримання гарантій захисту. Узагальнено практику Верховного Суду та наведено приклади перших вироків у справах про воєнні злочини.

Детальніше за посиланням: <https://surl.li/ywplloe>

Проект Закону про внесення змін до КПК щодо удосконалення гарантій захисту суб'єктів господарювання під час здійснення кримінального провадження рекомендовано Парламенту ухвалити за основу з наступним доопрацюванням.

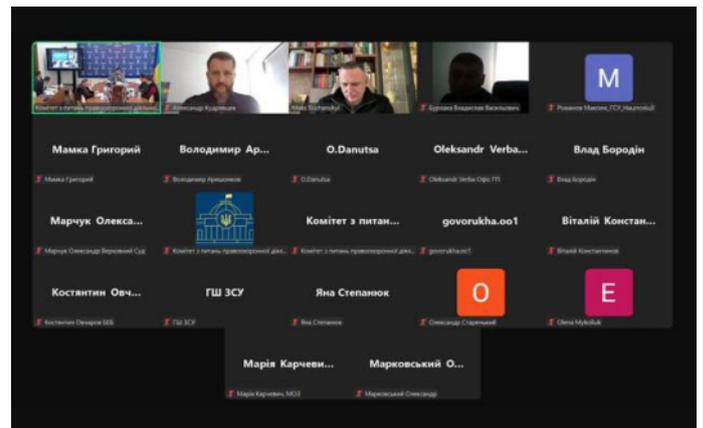
Відповідне рішення ухвалив Комітет ВР з питань правоохоронної діяльності під час засідання **19 лютого**. Крім народних депутатів, участь у засіданні взяли ініціатори проекту, представники Офісу Генпрокурора, Національної поліції, Національної асоціації адвокатів України, судової влади та інші фахівці.

Нагадаємо, проект [№12439 передбачає](#):

- розширення прав потерпілого у кримінальному провадженні шляхом надання йому можливості безпосередньо звертатися до слідчого судді з клопотанням про тимчасовий до ступ до речей і документів, замовляти і проводити експертизи тощо;
- удосконалення правил застосування заходів забезпечення кримінального провадження;
- конкретизацію підстав повернення тимчасово вилученого майна;
- встановлення строку на повернення майна після скасування арешту.

Голова Комітету Анжеліка Моїсєєва та член Ради Комітету Олександр Кудрявцев підтримали законодавчу ініціативу. При цьому вони звернули увагу на те, що проект містить у собі низку неузгодженостей, які можуть призвести до суттєвих проблем при його практичному застосуванні.

Детальніше за посиланням: <https://surl.li/dqsltoj>.

Під час доопрацювання проекту Закону №12439 щодо удосконалення гарантій захисту суб'єктів господарювання під час здійснення кримінального провадження будуть розглянуті пропозиції диференціації строків накладення арешту на майно, а також видів арештів.

Робоча група Комітету ВР з питань правоохоронної діяльності провела засідання, присвячене підготовці цього проекту до другого читання. Крім авторів законопроекту та народних депутатів-членів Комітету, у засіданні взяли участь представники правоохоронних органів, Верховного Суду, бізнесу та громадськості. Також на заході були присутні голова Комітету **Анжеліка Моїсєєва** та член ради цього Комітету **Олександр Кудрявцев**.

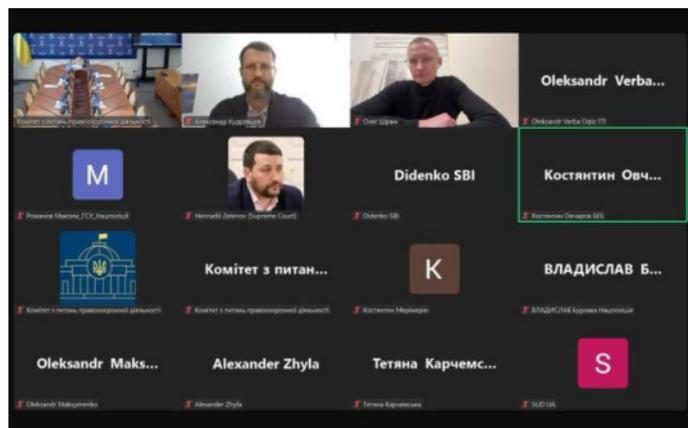
Представники НААУ підтримали законопроект загалом, але висловили свої зауваження, зокрема щодо обов'язку слідчого перевірити достатність даних про обставини, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення до внесення відомостей до ЄРДР. На думку адвокатів, норма у запропонованій редакції повертає інститут дослід чої перевірки заяв, від якого якраз і відмовилися з прийняттям КПК 2012 року.

3. ЗАХОДИ (КРУГЛІ СТОЛИ, КОНФЕРЕНЦІЇ, ФОРУМИ ТОЩО), УЧАСТЬ У ЯКИХ ВЗЯЛИ ЧЛЕНИ КОМІТЕТУ

Крім того, існують побоювання, що зміни, за яких огляд приміщення дозволяється або з дозволу власника, або одного з власників, або за ухвалою слідчого судді, призведуть до того, що у прокурора, слідчого чи дізнавача відпаде необхідність у проведенні повноцінного обшуку в житлі чи іншому володінні особи, оскільки його можна замінити більш зручним оглядом. При цьому правоохоронцям не потрібно обов'язково звертатися до слідчого судді за ухвалою, адже наявна більш проста альтернатива у вигляді добровільної згоди власника, або хоча б однієї особи, яка володіє на законних підставах житлом чи іншим приміщенням.

У НААУ раніше вже [висловлювали](#) зауваження про те, що проект містить неузгодженості, які можуть призвести до проблем під час застосування.

Детальніше за посиланням: <https://surl.li/admafb>.

3 квітня член Комітету **Ірина Гловюк** провела захід із підвищення кваліфікації адвокатів у США НААУ на тему **“Отримання доказової інформації від дитини у кримінальному провадженні: судова практика”**.

Лекторка разом з учасниками проаналізувала судову практику та правове регулювання отримання доказової інформації від дитини у кримінальному провадженні. Розгляд охопив міжнародні стандарти правосуддя, дружнього до дитини, положення КПК України щодо допиту малолітніх і неповнолітніх осіб, пілотний проект імплементації таких стандартів, застосування методики «Зелена кімната», моделі «Барнахус» та практику ККС Верховного Суду.

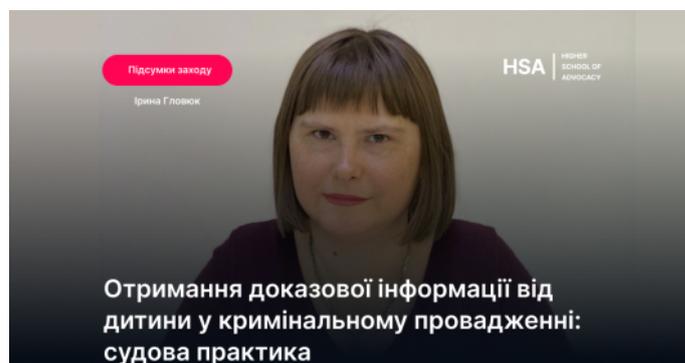
У межах міжнародних стандартів акцентовано на принципах мінімізації кількості та тривалості опитувань, проведенні їх кваліфікованими фахівцями у безпечному середовищі, використанні аудіо- та відеофіксації, уникненні контакту дитини з підозрюваним, можливості надання показань за його відсутності та недопустимості знецінення показань виключно з огляду на вік дитини. Проаналізовано положення Лансаротської конвенції та практику ЄСПЛ, яка підкреслює необхідність забезпечення ефективного захисту прав неповнолітніх під час допиту.

Розглянуто вимоги КПК України щодо допиту дитини на досудовій та судовій стадіях, зокрема обов'язкову участь законного представника, педагога або психолога, часові обмеження допиту, особливості роз'яснення обов'язку давати правдиві показання, заборону одночасного допиту з підозрюваним у справах про насильницькі та статеві злочини, а також можливість дистанційного допиту з метою захисту інтересів дитини.

Розкрито сутність методики «Зелена кімната» як інструменту інтерв'ювання дитини у спосіб, що мінімізує ретравматизацію, із залученням психолога та поетапною структурою опитування. Проаналізовано судову практику, у якій відеозапис допиту та висновки спеціалістів визнавалися належними і допустимими доказами, що дозволяє уникнути повторних допитів дитини.

Охарактеризовано модель «Барнахус» як міждисциплінарний центр роботи з дітьми – жертвами або свідками насильства, який поєднує кримінальне провадження, медичний огляд і психологічну допомогу в одному безпечному просторі. Висвітлено порядок залучення спеціалістів, роль координатора міждисциплінарної команди та участь психолога як на досудовій, так і на судовій стадії.

Детальніше за посиланням: <https://surl.li/afzubl>

3. ЗАХОДИ (КРУГЛІ СТОЛИ, КОНФЕРЕНЦІЇ, ФОРУМИ ТОЩО), УЧАСТЬ У ЯКИХ ВЗЯЛИ ЧЛЕНИ КОМІТЕТУ

23 квітня заступник голови Комітету **Олександр Тананакін** та члени Комітету **Кирило Легких**, **Володимир Мацко**, **Ігор Цюприк** долучились до засідання Комітету ВРУ з питань правоохоронної діяльності щодо обговорення проекту Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення гарантій захисту суб'єктів господарювання під час здійснення кримінального провадження» (реєстр. №12439, від 24.01.2025).

З одного боку, законопроект №12439 має беззаперечні плюси. Так, проектом виправлені окремі технічні помилки (описки, повторність речень, пунктуація тощо). Зокрема, видалено третє речення з абз. 2 ч. 1 ст. 170 КПК, яке повністю повторює друге і перебуває у кодексі вже більше 9 років.

У той же час проект містить цілу низку неузгодженостей, які можуть призвести до суттєвих проблем при його практичному застосуванні, а саме:

- розмитий строк вручення клопотання про арешт майна;
- неузгодженість положень запропонованої ст. 156 КПК зі ст. 132 КПК;
- необґрунтоване залишення клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів без розгляду;
- зміни до ст.ст. 214, 237 КПК тощо.

Таким чином, представники НААУ висловили свої зауваження та безпосередньо долучилися до вдосконалення законодавчих норм.

2 травня член Комітету **Ірина Гловюк** провела захід із підвищення кваліфікації адвокатів у США НААУ на тему **“Воєнні злочини: кваліфікація злочину та роль захисника”**.

Лекторка детально проаналізувала разом з учасниками проблематику воєнних злочинів у контексті міжнародного кримінального та міжнародного гуманітарного права, зосередивши увагу на кваліфікації злочинів за статтею 438 КК України та ролі захисника у відповідних кримінальних провадженнях.

У межах загальної характеристики воєнних злочинів розглянуто їх поняття та елементи в міжнародному кримінальному праві, зокрема каталог воєнних злочинів, закріплений у Римському статуті Міжнародного кримінального суду. Наголошено, що воєнними злочинами визнаються виключно серйозні порушення міжнародного гуманітарного права, які тягнуть за собою кримінальну відповідальність відповідно до міжнародних договорів або норм звичаєвого міжнародного права, тоді як не кожне порушення МГП має такий характер.

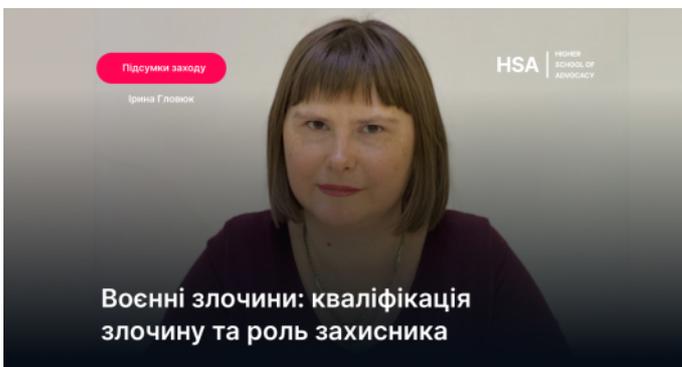
Розглянуто підстави криміналізації порушень законів і звичаїв війни з урахуванням співвідношення договірної та звичаєвого міжнародного гуманітарного права, а також проблематику застосування звичаєвих норм МГП при кваліфікації злочинів за статтею 438 КК України.

Проаналізовано форми об'єктивної сторони воєнних злочинів, передбачених статтею 438 КК України, зокрема жорстоке поводження з військовополоненими або цивільним населенням, вигнання цивільного населення для примусових робіт, розграбування національних цінностей на окупованій території, застосування заборонених засобів ведення війни, інші порушення законів і звичаїв війни, а також віддання наказу про вчинення таких дій. Наведено підходи судової практики щодо конкуренції статті 438 КК України з іншими кримінально-правовими нормами та застосування принципу non bis in idem.

3. ЗАХОДИ (КРУГЛІ СТОЛИ, КОНФЕРЕНЦІЇ, ФОРУМИ ТОЩО), УЧАСТЬ У ЯКИХ ВЗЯЛИ ЧЛЕНИ КОМІТЕТУ

Завершальну увагу приділено інституту кримінальної відповідальності військових командирів, осіб, які фактично виконують функції командирів, та інших начальників. Проаналізовано відповідні положення Додаткового протоколу I до Женевських конвенцій, Римського статуту МКС та статті 31-1 КК України, з акцентом на обов'язок належного контролю над підлеглими та відповідальність за бездіяльність у разі вчинення ними воєнних злочинів.

Детальніше за посиланням: <https://surl.li/tocswz>

Незаконне стеження – це параноя, міф чи все ж таки реальність? Як йому протидіяти і які засоби є дієвими?

20 червня про три основні види незаконного стеження, з якими може стикнутися адвокат і його клієнт, розповів член Комітету **Богдан Коваль**.

Перший вид незаконного стеження, за словами адвоката, можна назвати кримінальним. По суті, це підготовка до вчинення інших протиправних дій – наприклад, коли зловмисники стежать за квартирою, щоб дізнатися графік проживання мешканців і вибрати час для крадіжки. Ознаками такої «розвідки» можуть бути сторонні рекламні листівки, невідомі оголошення чи дрібні позначки біля дверей. Найкращий спосіб захиститися – уважність до деталей, добросусідство, відеоспостереження та наявність консьєржа.

Другий вид стеження є складнішим і зазвичай виконується особами, обізнаними у методах конспірації.

Таке стеження може стосуватися як адвоката, так і клієнта, особливо у справах із великими сумами готівки, бек-офісами чи перевезенням грошей. Виявити негласне спостереження або спеціальні технічні засоби (GPS-трекери, приховані камери чи мікрофони) без спеціальної підготовки майже неможливо. У таких випадках варто звертатися до профільних фахівців.

Третій поширений вид – інформаційне стеження. Найбільш вразливими залишаються особисті гаджети. Часто користувачі нехтують елементарною інформаційною гігієною: не використовують двофакторну авторизацію та повторюють одні й ті самі паролі для різних сервісів. Адвокат має нагадувати клієнтам про ці базові правила безпеки.

Детальніше за посиланням: <https://surl.li/syiofm>

20 червня член Комітету **Ірина Гловюк** провела захід із підвищення кваліфікації адвокатів у США НААУ на тему “СНПК та його кваліфікація за статтею 438 КК. Алгоритм аналізу вироків при наданні правничої допомоги”.

Лекторка разом з учасниками проаналізувала сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом (СНПК), та особливості його кваліфікації за статтею 438 КК України. Розгляд охопив міжнародно-правові засади СНПК, підходи до його тлумачення у практиці міжнародних судів, потерпілоорієнтовані стандарти розслідування, проблематику кримінально-правової кваліфікації та аналіз судових вироків.

У межах міжнародного гуманітарного права акцентовано, що СНПК охоплює широкий спектр форм сексуального насильства, визначених національним законодавством, Женевськими конвенціями та практикою міжнародних кримінальних трибуналів і МКС, і визнається грубим порушенням законів та звичаїв війни. Підкреслено, що сексуальне насильство не обмежується фізичним контактом або зґвалтуванням і може включати фізичні та нефізичні дії сексуального характеру, спрямовані на приниження та домінування над потерпілим.

Розглянуто алгоритм аналізу вироків за статтею 438 КК України, який включає встановлення контексту збройного конфлікту, визначення порушених норм міжнародного гуманітарного права, підтвердження захищеного статусу потерпілих, доведення усвідомлення обвинуваченим зв'язку діяння зі збройним конфліктом, а також оцінку доказів і дотримання гарантій захисту. Узагальнено судову практику, у якій сексуальне насильство визнається складовою воєнних злочинів та належним чином

20 червня член Комітету **Ірина Гловюк** провела захід із підвищення кваліфікації адвокатів у США НААУ на тему “Адміністративна відповідальність за сексуальні домагання у рамках проєкту Вищої школи адвокатури «Правосвідомість»”.

Лекторка разом з учасниками проаналізувала судову практику щодо адміністративної відповідальності за сексуальні домагання, передбачені статтею 173-7 КУпАП. Розгляд охопив визначення сексуальних домагань у національному законодавстві та Стамбульській конвенції, склад правопорушення, відповідальність та приклади практики.

1. Визначення сексуальних домагань

За Стамбульською конвенцією та Законом України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» сексуальні домагання – це небажані дії сексуального характеру:

- Вербальні – слова, жарти, зауваження;
- Невербальні – жести, враз обличчя, рухи;
- Фізичні – контакти з тілом жертви, погладжування, доторкання.

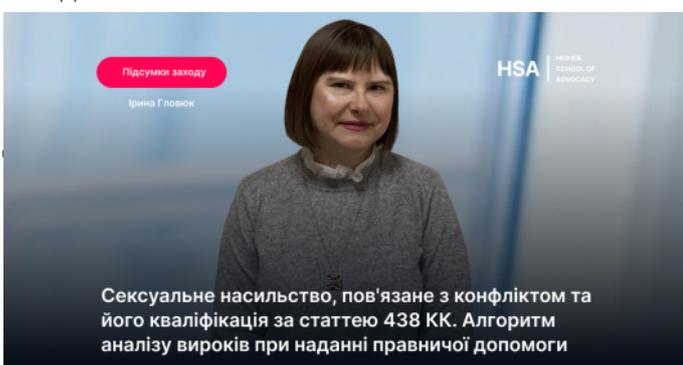
Всі дії мають принижувати гідність потерпілого та створювати залякувальне, ворожо-принизливе середовище.

2. Стаття 173-7 КУпАП

Передбачає адміністративну відповідальність за умисні дії сексуального характеру проти волі особи, вербальні або невербальні, у тому числі через електронні комунікації:

- Штраф – 1360–2720 грн;
- Повторне порушення або щодо особи у залежності – 2720–4760 грн, громадські або виправні роботи, або адміністративний арешт до 15 діб.

Конвенція МОП №190 і Рекомендація №206 регламентують застосування таких норм у сфері праці та пов'язаних із нею ситуаціях.

3. Судова практика та проблеми

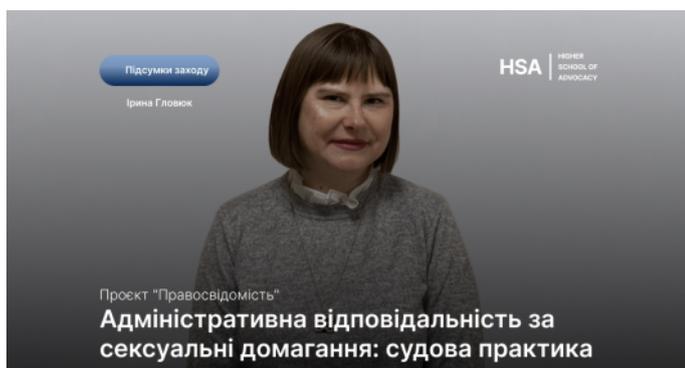
- Основні форми домагань: фізичні (доторкання до тіла, поцілунки, торкання ніг, сідниць, грудей), вербальні (коментарі сексуального характеру, непристойні пропозиції), електронні повідомлення.
- Проблема розмежування з кримінальною відповідальністю за статтями 152 і 153 КК (згвалтування та сексуальне насильство).
- Судові приклади: поцілунки проти волі, доторкання до тіла, пропозиції сексуального характеру, торкання неповнолітніх, непристойні коментарі на роботі та в транспорті.

4. Докази та порядок розгляду

- Протоколи про адміністративне правопорушення;
- Пояснення правопорушника та потерпілих;
- Документи, відеозаписи, технічні докази, скріншоти переписки;
- Рапорти, заяви, довідки, висновки експертів.

Справи розглядають судді районних, міських або міськрайонних судів. Відповідальність настає з 16 років.

Детальніше за посиланням: <https://surl.li/hqjzga>

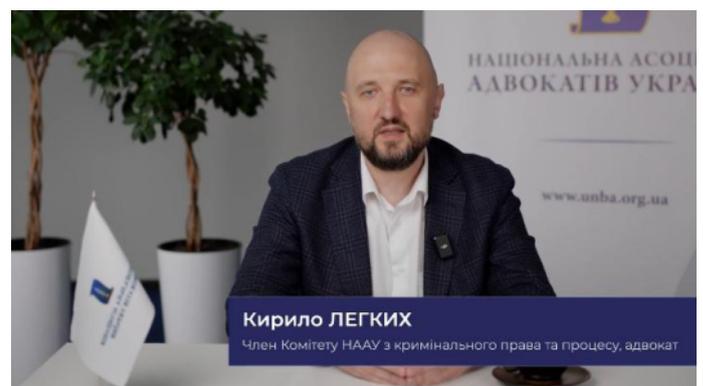
Звернення до Європейського суду з прав людини – це не просто останній шанс на справедливість, а складна і тривала процедура, яка потребує ретельного аналізу ще на етапі прийняття рішення про підготовку заяви.

На цьому наголосив член Комітету НААУ **Кирило Легких** у черговому подкасті НААУ «Експертна думка».

За його словами, ключове завдання адвоката – ще до подання заяви вміти реально оцінити, чи має справа перспективу бути розглянутою в ЄСПЛ. Адже не кожне порушення прав, навіть якщо воно очевидне для сторони захисту, буде визнано судом у Страсбурзі як таке, що підпадає під захист Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.

«Необхідно зрозуміти, як Європейський суд ставиться до тих чи інших порушень. Не кожне з них може бути предметом оскарження», – підкреслює адвокат. І для того, щоб розібратись, чи має скарга перспективу, слід вивчити практику суду у подібних справах. Найкраще – працювати з оригінальними текстами рішень, а не лише з короткими викладами українською.

Детальніше за посиланням: <https://surl.li/ojldbl>

20 червня член Комітету **Ірина Гловюк** провела захід із підвищення кваліфікації адвокатів у США НААУ на тему **“Надання правничої допомоги у провадженнях щодо кримінальних правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством”**.

Лектор докладно проаналізувала надання правничої допомоги у провадженнях щодо домашнього насильства, охопивши наступні питання:

1. Розуміння домашнього насильства

Домашнє насильство – це дії або бездіяльність фізичного, сексуального, психологічного чи економічного характеру, вчинені в сім'ї, між родичами, подружжям або іншими співмешканцями, включно з погрозами. Законодавство України (ст. 126-1 КК, ст. 173-2 КУпАП), Стамбульська конвенція та директиви ЄС визначають його як будь-яке насильство незалежно від проживання правопорушника з жертвою.

Важливо відмежовувати домашнє насильство від сімейного конфлікту – винен завжди лише кривдник. Верховний Суд підкреслює необхідність належної оцінки фактів насильства (справа №109395413).

2. Підходи, орієнтовані на постраждалих

Підхід ставить жертву в центр процесу, забезпечує її права, безпеку, конфіденційність, гідність, право на самовизначення, а також враховує інтереси дітей.

Основні принципи: недопущення ретравматизації, мінімізація слідчих дій, належне інформування, ефективна взаємодія суб'єктів протидії насильству.

3. Стаття 126-1 КК України: судове тлумачення

Домашнє насильство є систематичним злочином: завершеним вважається, коли хоча б втретє вчинено фізичне, психологічне або економічне насильство з наслідками для жертви. Систематичність оцінюється кількісно (три й більше епізоди) і якісно (взаємозв'язок дій, внутрішня єдність поведінки кривдника). Адміністративні протоколи за ст. 173-2 КУпАП можуть слугувати доказом систематичності, але не блокують кримінальне переслідування.

4. Доказування за ст. 126-1 КК

Обвинувачення має довести систематичність насильства будь-якими допустимими доказами: адміністративні протоколи, обмежувальні приписи, судові рішення, експертизи, показання учасників, документи про родинні зв'язки та майно. Докази оцінюються у сукупності (справа №118225366, №105301745, №583/3295/19).

5. Застосування обмежувальних заходів за КПК

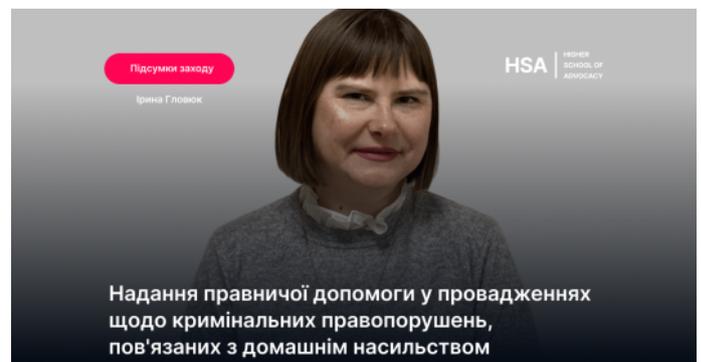
Суд може заборонити перебування в місці спільного проживання, обмежити контакт з дитиною, заборонити наближатися до жертви, обмежити комунікацію, направити кривдника на лікування або програми для кривдників (ст. 194 КПК). Строк дії – до двох місяців з можливим продовженням.

6. Застосування обмежувальних заходів за КК

При призначенні покарання, не пов'язаного з позбавленням волі, або звільненні від кримінальної відповідальності, суд може застосувати заходи: заборона проживання з жертвою, обмеження контактів з дітьми, наближення та комунікацій, направлення на програми для кривдників (ст. 91-1 КК). Строк – від 1 до 3 місяців, максимум до 12.

Проблеми: недостатнє обґрунтування заходів, згадки у примиренні, невикористання права судом за власною ініціативою. Незастосування заходів порушує права постраждалої.

Детальніше за посиланням: <https://surl.li/yhrvxn>

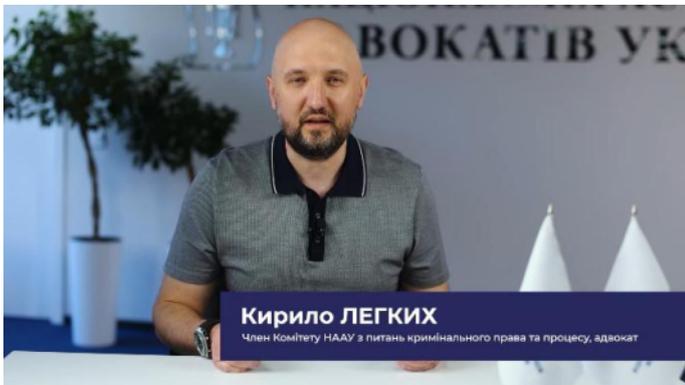
3. ЗАХОДИ (КРУГЛІ СТОЛИ, КОНФЕРЕНЦІЇ, ФОРУМИ ТОЩО), У ЯКИХ ВЗЯЛИ ЧЛЕНИ КОМІТЕТУ

Чому не всі матеріали досудового розслідування потрапляють до суду, як і коли контраргументувати позицію сторони обвинувачення, чому вступна промова – не формальність, а тактичний інструмент, коли захист має подавати письмову позицію, а коли краще мовчати?

Член Комітету **Кирило Легких** у черговому подкасті «Експертна думка» розповів, як ефективно працювати з доказами під час судового розгляду справи.

Зокрема, спікер звернув увагу на те, що протоколи допитів свідків чи потерпілих, складені на стадії досудового розслідування, не потрапляють автоматично до матеріалів судової справи. Вони перестають існувати для суду з моменту, коли передається обвинувальний акт. Винятком є лише окремі випадки, передбачені статтями 225 та 615 КПК. У більшості ж ситуацій інформація, отримана на досудовій стадії, набуває статусу доказу лише після безпосереднього допиту особи в суді.

Детальніше за посиланням: <https://surl.it/qtavaz>

5 серпня член Комітету НААУ **Ігор Цюприк** взяв участь у засіданні робочої групи парламентського Комітету з підготовки до другого читання проєкту Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення гарантій захисту суб'єктів господарювання під час здійснення кримінального провадження» (реєстр. №12439 від 24.01.2025).

НААУ загалом позитивно оцінює запропоновані зміни та вважає їх такими, що заслуговують на підтримку після доопрацювання. Разом з цим, НААУ надало серію пропозиції до законопроєкту з метою врегулювання балансу інтересів всіх сторін.

13 серпня член Комітету **Ірина Гловюк** провела захід із підвищення кваліфікації адвокатів у США НААУ на тему “Застосування статті 290 КПК у практиці Верховного Суду”.

1. Загальні принципи та конвенційні вимоги

- Кожен обвинувачений має право на достатні можливості для підготовки захисту (ст. 6 Конвенції про захист прав людини).
- Сторони повинні мати доступ до всіх доказів, які можуть вплинути на судові рішення («Хусейн та інші проти Азербайджану», «Нафтова компанія Юкос проти Росії», «Роу і Девіс проти Великої Британії»).
- Невідкриття матеріалів, які можуть бути на користь обвинуваченого, визнається порушенням ст. 290 КПК (приклади: постанови ВС від 10.10.2023 та 17.05.2023).

2. Суб'єкти відкриття та особливості

- Ознайомлення з матеріалами здійснюється обов'язково для обвинуваченого, його захисника чи законного представника; не включається у строк досудового розслідування (постанови ККС ВС від 24.10.2022, 06.12.2022, 15.02.2023).
- Повідомлення має бути індивідуальним, без делегування, та оформлене належним чином (постанови ККС ВС від 21.02.2023, 25.11.2024).

3. ЗАХОДИ (КРУГЛІ СТОЛИ, КОНФЕРЕНЦІЇ, ФОРУМИ ТОЩО), УЧАСТЬ У ЯКИХ ВЗЯЛИ ЧЛЕНИ КОМІТЕТУ

- Обов'язок сторони захисту відкривати матеріали виникає лише за запитом прокурора (постанови ККС ВС від 17.03.2020, 06.04.2021, 21.09.2021).
- Сторона захисту не зобов'язана відкривати матеріали потерпілому, окрім випадків, прямо передбачених КПК (постанови ККС ВС від 12.02.2019 та 14.05.2020).

3. Матеріали НСРД та ОРД

- Процесуальні документи, що стали підставою для проведення НСРД, не є доказами самі по собі; вони мають бути відкриті стороні захисту під час судового розгляду, якщо не були доступні на стадії досудового розслідування (постанови ВП ВС від 16.01.2019, 16.10.2019, 03.12.2024).
- Відсутність розсекречення з причин, що не залежали від сторони обвинувачення, не є підставою для визнання доказів недопустимими.

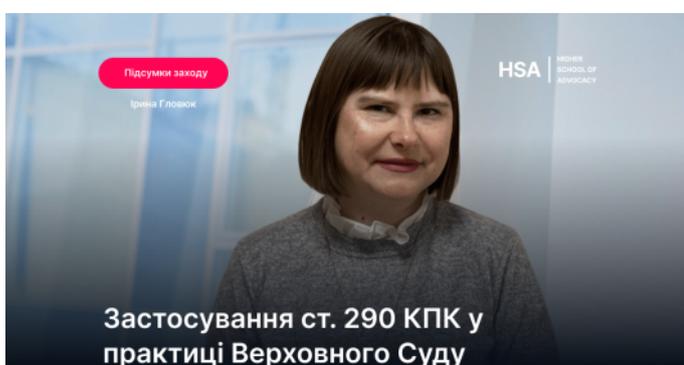
4. Медична документація

- Невідкриття медичних документів стороні захисту не тягне автоматично недопустимість експертного дослідження, якщо документи отримані законним шляхом і сторона могла ознайомитись з ними (постанови ККС ВС від 27.01.2020, 21.07.2021).
- Питання подання документації експерту має бути оформлене через слідчого та постанову про залучення експерта.

5. Що не відкривається за ст. 290 КПК

- Показання свідків та інформація, якою вони володіють, не входять до обов'язку сторони захисту відкривати матеріали (постанови ККС ВС від 17.03.2020, 06.04.2021).

Детальніше за посиленням: <https://surl.li/gonqxb>

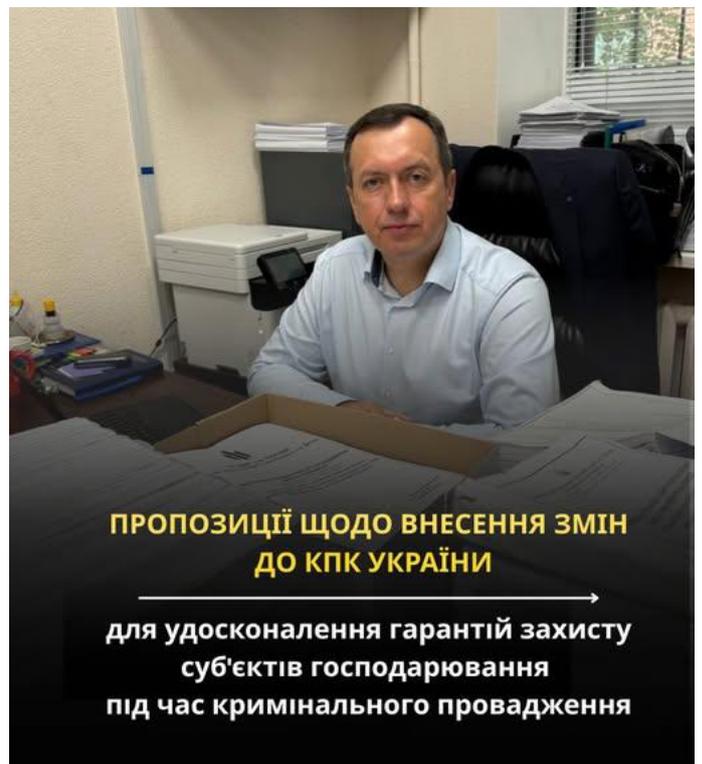

19 серпня член Комітету НААУ **Ігор Цюприк** взяв участь у черговому засіданні робочої групи парламентського Комітету з питань правоохоронної діяльності.

НААУ долучилася до обговорення законодавчих змін, що стосуються гарантій захисту бізнесу в умовах кримінального провадження. Представник НААУ взяв участь у засіданні робочої групи Комітету Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності, яке відбулося в рамках підготовки до другого читання проекту Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення гарантій захисту суб'єктів господарювання під час здійснення кримінального провадження» (реєстр. №12439 від 24.01.2025).

Актуальність цього законопроекту важко переоцінити. Сьогодні, у час воєнних викликів, саме бізнес тримає на собі значну частину соціально-економічної стабільності: забезпечує робочі місця, виплачує зарплати та наповнює бюджет податками. Водночас, підприємці часто стикаються з тиском з боку правоохоронних органів, які використовують прогалини законодавства. Це створює додаткові ризики для економічної безпеки держави та ускладнює відновлення країни.

Запропоновані зміни покликані зміцнити баланс між потребами слідства та інтересами економіки. Вони спрямовані на врегулювання питань арешту та повернення арештованого майна, унормування проведення невідкладних обшуків і проникнення до житла чи іншого володіння особи, а також на посилення гарантій дотримання права власності.

19 серпня член Комітету **Ірина Гловюк** провела захід із підвищення кваліфікації адвокатів у США НААУ на тему **“Реагування на заяви щодо фактів забороненого поведження з підозрюваним, свідком: практика ЄСПЛ та ВС”**.

1. Стандарти ЄСПЛ щодо розслідування забороненого поведження

- Стаття 3 Конвенції забороняє катування та нелюдське або таке, що принижує гідність, поведження.
- Якщо особа подає обґрунтовану скаргу про порушення статті 3, держава зобов'язана провести ефективне офіційне розслідування («Асенов проти Болгарії», 1998; «Ель-Масрі», 2012).
- Розслідування повинно бути:
 - адекватним та ретельним;
 - оперативним;
 - незалежним;
 - із залученням потерпілого;
 - забезпечувати суспільний контроль та враховувати вразливість потерпілих (діти, жертви сексуального насильства, домашнього насильства, злочинів на ґрунті ненависті).
- Тягар доказування при поданні небезпідставної скарги часто лежить на державі («Dmitriy Valentinovich Goryanov проти України», 2013).

2. Стандарти Верховного Суду України

- Заява про заборонене поведження повинна бути небезпідставною, містити конкретні обставини та підтвердження.
- Суд та правоохоронні органи зобов'язані перевіряти такі заяви, навіть якщо сторона захисту не подавала їх самостійно до органів у порядку ст. 214 КПК.
- Перевірка має бути належною та ретельною:
 - своєчасність подання;
 - обов'язковість перевірки;

- належна процедура та внесення відомостей до ЄРДР;
- оцінка впливу порушень на загальну справедливість судового розгляду;
- розподіл тягаря доказування між державою та заявником.

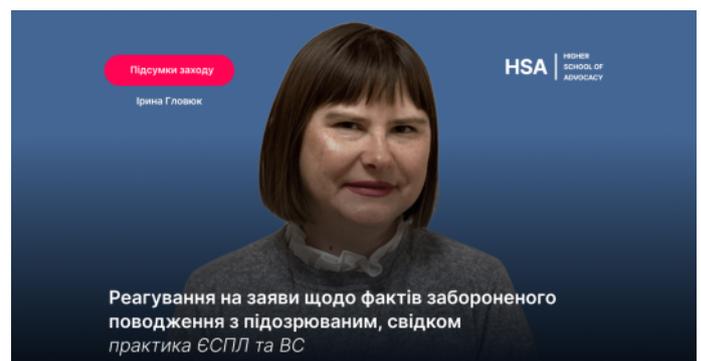
3. Використання фактів забороненого поведження як аргументів захисту

- Своєчасне повідомлення та надання фактів підтвердження є ключовим для обґрунтування захисту.
- Судові рішення ВС підкреслюють:
 - формальний підхід до перевірки тверджень про незаконні методи неприпустимий;
 - неналежна перевірка заяви є істотним порушенням Кримінального процесуального закону і може стати підставою для скасування вироку («Велика Палата ВС, 12.02.2020, №1-4/06»; «Апеляційний суд, справа №107050602»).

Ключові висновки:

- Ефективне розслідування фактів забороненого поведження є обов'язком держави за статтями 1 і 3 Конвенції.
- Судові органи повинні перевіряти всі небезпідставні заяви та забезпечувати справедливий процес.
- Недотримання цих стандартів ставить під сумнів законність і обґрунтованість судових рішень.

Детальніше за посиленням: <https://surl.lt/fmzsoh>

3. ЗАХОДИ (КРУГЛІ СТОЛИ, КОНФЕРЕНЦІЇ, ФОРУМИ ТОЩО), УЧАСТЬ У ЯКИХ ВЗЯЛИ ЧЛЕНИ КОМІТЕТУ

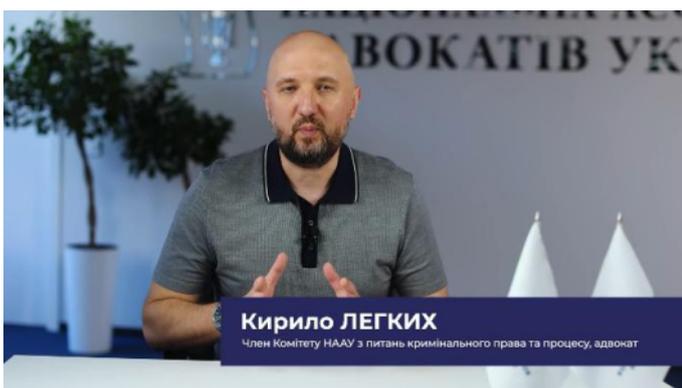
Адвокатський запит і тимчасовий доступ до речей і документів – ключові інструменти сторони захисту для збору доказів у кримінальному провадженні. Як ефективно ними користуватися, на що звернути увагу під час підготовки та які ризики враховувати?

20 серпня практичними порадами з цих питань ділився член Комітету **Кирило Легких** в рамках чергового подкасту «Експертна думка».

Готуючи адвокатський запит, він радить дотримуватися простої структури: зазначити, яку інформацію адресат має надати і яку інформацію відкриває сам адвокат. Посилання на кримінальне провадження у запиті не є обов'язковою вимогою закону, однак дозволяє одержувачу краще зрозуміти мету звернення.

Формулювання питань доцільно максимально конкретизувати. Найефективнішими можуть бути закриті запитання, на які можна відповісти «так» або «ні». Такий підхід працює за аналогією з допитом – адвокат, як і під час допиту свідка або потерпілого, має змогу будувати відповідь самостійно, задаючи запитання із чітким обмеженим варіантом відповіді.

Детальніше за посиланням: <https://surl.li/pnntsq>.

Проблема тиску правоохоронних органів на бізнес залишається однією з найгостріших для української економіки. Неврегульованість окремих процедур у Кримінальному процесуальному кодексі призводить до зловживань, у результаті яких підприємці опиняються в умовах правової невизначеності.

Ці питання стали предметом обговорення під час засідань робочої групи Комітету ВР з питань правоохоронної діяльності, що готує до другого читання законопроект №12439 від 24.01.2025 «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення гарантій захисту суб'єктів господарювання під час здійснення кримінального провадження». Участь у роботі групи на запрошення парламентарів узяв представник НААУ, член Комітету **Ігор Цюприк**.

Законопроект містить низку змін, спрямованих на посилення гарантій права власності та недопущення зловживань під час досудового розслідування. Серед них – консолідація підстав для повернення тимчасово вилученого майна, запровадження обов'язку прокурора оперативно приймати рішення про його повернення, участь власника або його представника у розгляді клопотання про «легалізацію» невідкладного обшуку, а також право на оскарження відповідної ухвали.

Детальніше за посиланням: <https://surl.li/cc/mxyrpo>.

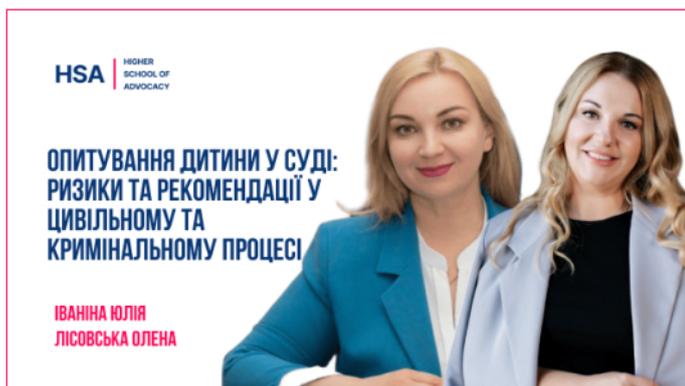

3. ЗАХОДИ (КРУГЛІ СТОЛИ, КОНФЕРЕНЦІЇ, ФОРУМИ ТОЩО), У ЯКИХ ВЗЯЛИ ЧЛЕНИ КОМІТЕТУ

24 серпня член Комітету НААУ **Юлія Іваніна** провела захід з підвищення кваліфікації у ВША НААУ на тему “Опитування дитини у суді: ризики та рекомендації у цивільному та кримінальному процесі”.

Під час вебінару заплановано обговорення наступних питань:

1. Міжнародні акти, що мають обов'язковий характер.
2. Міжнародні акти, що мають рекомендаційний характер, прийняті ООН.
3. Міжнародні акти, що мають рекомендаційний характер, прийняті Радою Європи.
4. Міжнародні принципи здійснення кримінальних проваджень щодо неповнолітніх.
5. Судова практика Європейського суду з прав людини.
6. Поради щодо планування допиту.
7. Процес опитування дитини.
8. Запитання про порушника.

29 серпня член Комітету **Ірина Гловюк** виступила на III щорічному Всеукраїнському форумі з кримінального права та процесу імені Й. Л. Бронза. Спікерами були судді Верховного Суду, ВАКС і ККС ВС, судді апеляційних та місцевих судів, науковці та адвокати з різних регіонів України. Захід відбувся у змішаному форматі (онлайн та офлайн).

Презентація Ірини Гловюк була присвячена темі: [ВИКОРИСТАННЯ СТОРОНОЮ ШІ У ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ДОКУМЕНТАХ: \(НЕ\)ЗЛОВЖИВАННЯ?](#) Презентація викликала жваве обговорення серед учасників Форуму.

Детальніше за посиланням: <https://surl.li/aqrlcd>

4. ПУБЛІКАЦІЇ (СТАТТІ, КОМЕНТАРІ) ПРЕДСТАВНИКІВ КОМІТЕТУ

30 січня опубліковано статтю члена Комітету НААУ **Ірини Гловюк** на тему «**Правнича допомога у разі застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру у спеціальному порядку**».

Кримінальне провадження щодо застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру у спеціальному порядку було введено до КПК України Законом України від №4111-IX від 04.12.2024, хоча провадження щодо юридичних осіб існувало у КПК України і до цих доповнень (згідно з Законом України №314-VII від 23.05.2013). Судячи з нормативних формулювань, воно натепер є провадженням щодо застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру у загальному порядку, хоча це прямо і не указано.

Натепер уточнено визначення захисника у ч. 1 ст. 45 КПК України: «захисником є адвокат, який здійснює ... представництво інтересів юридичної особи, стосовно якої здійснюється провадження щодо застосування заходів кримінально-правового характеру у спеціальному порядку, ...».

Утім, питання надання правничої допомоги у цьому провадженні врегульовані неоднозначно.

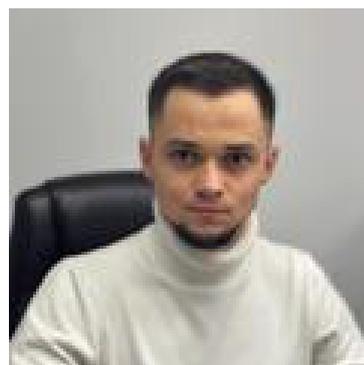
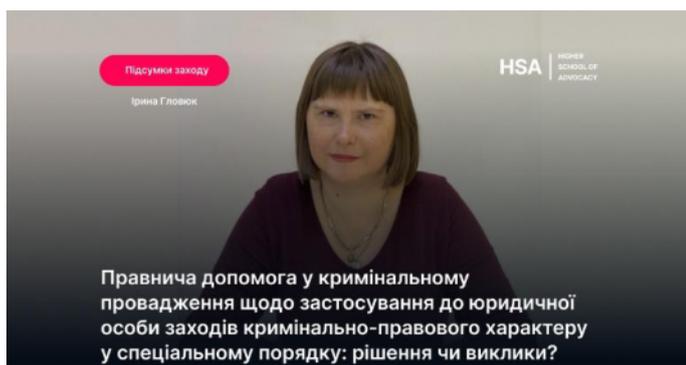
Детальніше за посиланням: <https://surl.lu/puanxz>

30 січня опубліковано статтю юрисконсульта НААУ **Віталія Федірка** присвячену проблемі зловживання правами в адвокатській діяльності. Автор наголошує, що чинне законодавство не містить достатньо чітких критеріїв недопустимості такого зловживання. Йдеться про ситуації, коли процесуальні права формально реалізуються в межах закону, але використовуються з метою затягування розгляду справи, що підриває довіру до правосуддя.

КПК України прямо визначає лише окремі випадки зловживання правом із цією метою – зокрема повторні відводи судді, надмірно тривалі вступні промови чи маніпуляції з участю у відеоконференції. Спільним для них є те, що межі реалізації права встановлює не закон, а суд, який наділений дискреційними повноваженнями. Водночас запобіжником від можливого свавілля залишається можливість доведення порушення права на захист у разі неправомірного обмеження таких процесуальних прав.

«Станом на сьогодні норми щодо недопустимості зловживання правом з боку захисника або адвоката не мають достатньої юридичної визначеності», – зазначає В. Федірко.

Детальніше за посиланням: <https://surl.li/fyhrcx>

4. ПУБЛІКАЦІЇ (СТАТТІ, КОМЕНТАРІ) ПРЕДСТАВНИКІВ КОМІТЕТУ

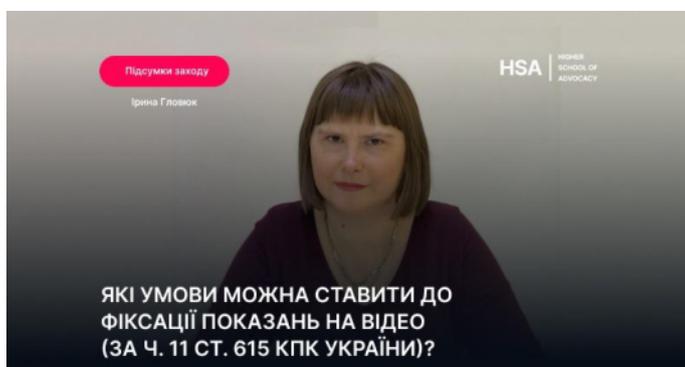
6 лютого опубліковано статтю члена Комітету НААУ Ірини Гловюк на тему «**Які умови можна ставити до фіксації показань на відео за ч. 11 ст. 615 КПУ України?**».

Частина 11 ст. 615 КПК України встановлює, що в умовах воєнного стану показання свідка, потерпілого чи підозрюваного (у тому числі під час одночасного допиту кількох осіб) можуть використовуватися судом як докази лише за умови обов'язкової відеофіксації допиту доступними технічними засобами, а для допиту підозрюваного – також за обов'язкової участі захисника.

КПК не визначає конкретних технічних засобів відеофіксації, наголошуючи на їх доступності та здатності зберігати значущу для провадження інформацію. Водночас із загальних норм закону впливають вимоги до якості відеозапису: безперервність фіксації, належна якість зображення і звуку, можливість ідентифікувати всіх учасників допиту та відтворити запис у суді.

Судова практика свідчить, що недотримання цих вимог, зокрема відсутність на відео присяги свідка та попередження про кримінальну відповідальність, може призвести до визнання таких відеозаписів недопустимими доказами, навіть якщо відповідні відомості містяться у письмових протоколах допиту.

Детальніше за посиланням: <https://surl.li/pcachw>

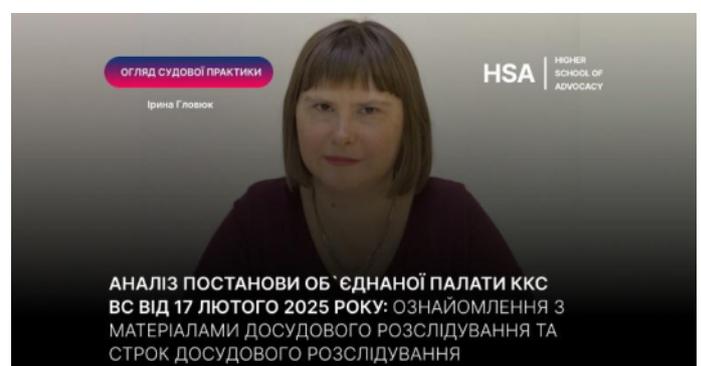
4 березня опубліковано статтю члена Комітету НААУ Ірини Гловюк на тему «**Ознайомлення з матеріалами досудового розслідування та строк досудового розслідування**».

У судовій практиці неодноразово виникали спори щодо того, чи включається до строку досудового розслідування час ознайомлення сторін із матеріалами в порядку ст. 290 КПК України. Частина 5 ст. 219 КПК передбачає, що до цього строку не включається лише час ознайомлення з матеріалами досудового розслідування, однак закон не ототожнює такі матеріали з матеріалами, що перебувають у володінні сторони захисту.

Об'єднана палата ККС ВС у постанові від 11 вересня 2023 року дійшла висновку, що строк ознайомлення сторони обвинувачення з матеріалами, відкритими стороною захисту, не зупиняє і не перериває строк досудового розслідування, оскільки матеріали захисту не є матеріалами досудового розслідування. Цей підхід було підтверджено постановою ОП ККС ВС від 17 лютого 2025 року, яка відмовилася відступати від попередньої правової позиції, посилаючись на принцип юридичної визначеності та стабільності судової практики.

Доктринально та з урахуванням системного тлумачення ст. 219 і 290 КПК України, матеріалами досудового розслідування визнаються лише матеріали, що перебувають у розпорядженні сторони обвинувачення. Відтак строк ознайомлення прокурора з матеріалами сторони захисту має включатися до строку досудового розслідування. Зміна цього підходу можлива виключно шляхом внесення змін до закону, а не через судове тлумачення.

Детальніше за посиланням: <https://surl.li/ufksrx>

4. ПУБЛІКАЦІЇ (СТАТТІ, КОМЕНТАРІ) ПРЕДСТАВНИКІВ КОМІТЕТУ

21 квітня опубліковано статтю члена Комітету НААУ **Ірини Гловюк** на тему «**Практика адміністративної відповідальності за сексуальні домагання: перші проблеми**».

Законом №3733-IX від 22.05.2024 до КУпАП запроваджено адміністративну відповідальність за сексуальні домагання, що стало важливим кроком у виконанні Стамбульської конвенції. Водночас аналіз судової практики виявив низку проблем, пов'язаних із формулюванням та застосуванням ст. 173-7 КУпАП.

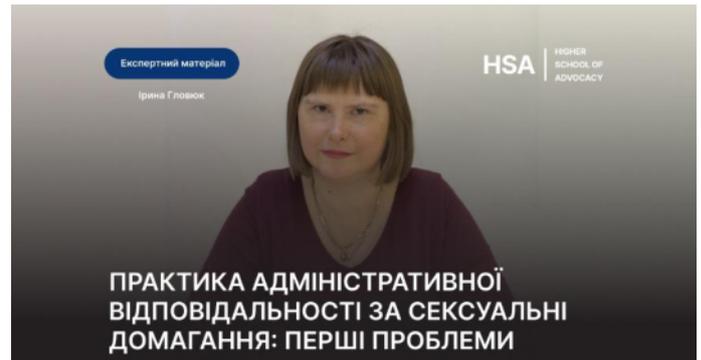
Перша проблема полягає у неповноті диспозиції ст. 173-7 КУпАП. На відміну від Стамбульської конвенції та визначення у Законі «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», норма КУпАП не охоплює фізичні прояви сексуальних домагань. Попри це, суди на практиці притягають осіб до адміністративної відповідальності саме за дії фізичного характеру (доторкування, обійми, поцілунки тощо), що не відповідає буквальному змісту статті та створює ризики порушення принципу юридичної визначеності і права на захист.

Друга проблема стосується якості судових постанов: у частині з них об'єктивна сторона правопорушення описується надто загально, без конкретизації дій, за які особу притягнуто до відповідальності. Це ускладнює розуміння суті обвинувачення, створює підстави для оскарження та може призводити до повторної травматизації потерпілих.

Третя проблема – складність відмежування адміністративного правопорушення за ст. 173-7 КУпАП від кримінальних правопорушень, передбачених ст. 152 та 153 КК України. У ряді справ суди не аналізують ключову ознаку – відсутність посягання на статеву свободу чи статеву недоторканність, що ставить під сумнів правильність адміністративної кваліфікації та може призводити до різних правових оцінок подібних ситуацій.

У підсумку основними проблемами застосування ст. 173-7 КУпАП є використання при кваліфікації фізичних домагань, не передбачених диспозицією статті, неналежний опис об'єктивної сторони у частині судових постанов та труднощі розмежування адміністративної і кримінальної відповідальності.

Детальніше за посиланням: <https://surl.li/iyxzbh>

19 травня опубліковано статтю члена Комітету **Володимира Мацка** на тему «**Від образ у соцмережах до загроз життю адвокатів: де межа між критикою і переслідуванням?**». Хоча в Україні існує кримінальна відповідальність за перешкоди до здійснення правомірної діяльності захисника та порушення встановлених законом гарантій діяльності, адвокати доволі часто стикаються з різноманітними формами тиску. Одним із найбільш поширених є публічні образи.

4. ПУБЛІКАЦІЇ (СТАТТІ, КОМЕНТАРІ) ПРЕДСТАВНИКІВ КОМІТЕТУ

У соціальних мережах почала частіше ширитися інформація, у якій представники окремих громадських формувань, правоохоронних органів дозволяють собі висловлювання, які за своєю суттю є цькуванням, образами та дискредитацією особи.

Особливо часто «інформаційна розправа» відбувається стосовно адвокатів, які представляють обвинувачених у злочинах проти основ національної безпеки та оборони. У таких кримінальних справах має місце ототожнення адвоката з клієнтом, яке має характер ворожнечі та ненависті (варто зауважити, що стосовно суддів також публікуються гнівні коментарі у зв'язку з ухвалюваними ними рішеннями. Це здійснюється особами, які не мають фахової освіти, часто не знайомі з матеріалами справи, на підставі яких приймалися ті або інші процесуальні рішення).

На жаль, подібні дії стають тригерами для майбутніх насильницьких дій до адвокатів та надають порушникам впевненості у їхній безкарності.

При цьому подібні «активісти» забувають, що Конституція України гарантує кожному право на професійну правничу допомогу, яке забезпечує інститут адвокатури. Підозрюваний, обвинувачений чи підсудний також має право на захист (а представництво особи в суді, а також захист від кримінального обвинувачення здійснює виключно адвокат). І згідно Основного Закону вказані права людини не можуть обмежуватися навіть в умовах воєнного або надзвичайного стану.

«Зрозуміло, що кожен має право на критику, в тому числі, у судовому процесі або поза його межами. Але це повинно здійснюватися в певних рамках без образ і цькування.» - зазначає адвокат В. Мацко.

Детальніше за посиланням: <https://surl.li/jheosu>.

15 серпня опубліковано статтю члена Комітету НААУ **Ірини Гловюк** на тему «**Чи правомірна вимога сторони обвинувачення щодо надання стороною захисту розписки щодо відсутності доказів?**».

Вимога сторони обвинувачення отримати від сторони захисту розписку про відсутність доказів для відкриття за ст. 290 КПК України та «попередню згоду» на їх недопустимість у разі подання в суді є неправомірною.

Частина 6 ст. 290 КПК України передбачає, що обов'язок сторони захисту відкривати матеріали виникає виключно за наявності відповідного запиту прокурора і лише щодо тих доказів, які захист має намір використовувати в суді. Цей підхід неодноразово підтверджувався практикою Верховного Суду.

КПК України не містить процедури «погодження» сторони з недопустимістю власних доказів. Питання допустимості доказів належить виключно до повноважень суду відповідно до ст. 89 КПК України.

Таким чином, вимога про надання такої розписки є незаконним обмеженням права на захист і права на подання доказів та має ознаки істотного порушення кримінального процесуального закону, що ставить під сумнів справедливість майбутнього судового розгляду.

Детальніше за посиланням: <https://surl.li/esdtzy>

Відповідь на питання

HSA HIGHER SCHOOL OF ADVOCACY

Чи правомірна вимога сторони обвинувачення замість направлення запиту на відкриття матеріалів – отримання від сторони захисту розписки про те, що сторона захисту повідомляє, що в неї немає доказів, які мають бути відкриті в порядку ст. 290, а у випадку їх надання в суді сторона захисту погоджується, що такі докази є недопустимими?

Ірина Гловюк

4. ПУБЛІКАЦІЇ (СТАТТІ, КОМЕНТАРІ) ПРЕДСТАВНИКІВ КОМІТЕТУ

4 вересня опубліковано статтю юрисконсульта НААУ **Віталія Федірко** на тему “**Дезертирство, СЗЧ, ухилення від військової служби: статистика, розмежування**”.

Статті 407–409 КК встановлюють відповідальність за самовільне залишення частини, дезертирство та ухилення від військової служби. У 2025 році до ЄДР внесено понад 125 тис. проваджень за ст.407 та 408 КК, тоді як за ст.409 – лише сотні, що пояснюється складністю доказування умислу.

Ст.407 КК карає за короточасне залишення частини без наміру ухилитися назавжди, покарання 5–10 років, справи часто пов'язані з сімейними проблемами або психологічним виснаженням.

Дезертирство (ст.408) характеризується свідомим наміром покинути службу, доказами служать дії, свідчення чи документи, добровільне повернення схиляє кваліфікацію на користь СЗЧ.

Ухилення від служби (ст.409) включає активні дії для уникнення служби, як-от симуляція хвороби, підrobка документів чи самокалічення, і застосовується рідше через складність доказування.

“Усі три статті відображають градацію ухилення – від тимчасової відсутності до остаточного залишення, від пасивного уникнення до активних дій. Справедливість у таких справах залежить від ретельного аналізу обставин, психологічного стану військовослужбовця та наявних доказів, а закон має захищати, а не карати без підстав”, – зазначає юрисконсульт НААУ Віталій Федірко.

Детальніше за посиланням: <https://surli.cc/epkbtv>

Злочин	2023				2024				I місяць 2025			
	Висновок ЄДР	Шлях	Середня обов'язкова частина	Вердикт	Висновок ЄДР	Шлях	Середня обов'язкова частина	Вердикт	Висновок ЄДР	Шлях	Середня обов'язкова частина	Вердикт
СЗЧ	16 515	2 239	1 919	2014	66 240	7 398	2 147	1180	109 906	4302	1 344	н/а
Дезертирство	7 771	171	116	176	23 209	614	263	224	15 310	166	59	н/а
Ухилення від військової служби	221	75	71	53	256	68	53	91	318	94	58	н/а

4 вересня опубліковано статтю члена Комітету НААУ **Ірини Гловюк** на тему «**Коли докази сторони захисту відкриті стороні обвинувачення є допустимими у розумінні ч.12 ст.290 КПК?**».

Для однозначної відповіді щодо відкриття та допустимості доказів сторони захисту за ч. 12 ст. 290 КПК України наведених даних недостатньо. Вирішальне значення мають обставини, зокрема: чи направляв прокурор запит у порядку ч. 6 ст. 290 КПК і коли він був отриманий стороною захисту; коли захист завершив ознайомлення з матеріалами досудового розслідування; який час минув між цим моментом і отриманням обвинувального акта; коли, яким способом і з якої причини було направлено повідомлення про відкриття матеріалів захисту; чи є підтвердження ознайомлення з ними сторони обвинувачення.

Важливо, що КПК не зобов'язує сторону захисту відкривати свої матеріали до отримання обвинувального акта, а строк ознайомлення сторони обвинувачення з матеріалами захисту не впливає на строк досудового розслідування, що підтверджено практикою Верховного Суду.

За таких умов можливе обґрунтування позиції про те, що докази сторони захисту були відкриті стороні обвинувачення та є допустимими у розумінні ч. 12 ст. 290 КПК України.

Детальніше за посиланням: <https://surli.li/pmfbtn>

Відповіді на питання

HSA HIGHER SCHOOL OF ADVOCACY

Обвинувальний акт стороною захисту отримано 10.05.2023. Разом з тим, лист-повідомленням сторони обвинувачення про відкриття матеріалів захисту в порядку ч.6 ст.290 КПК надійшов 14.05.2023. Чи є докази сторони захисту відкритими сторони обвинувачення та допустимими доказами в розумінні ч.12 ст.290 КПК?

Ірина Гловюк

4. ПУБЛІКАЦІЇ (СТАТТІ, КОМЕНТАРІ) ПРЕДСТАВНИКІВ КОМІТЕТУ

22 вересня опубліковано статтю члена Комітету **Володимира Мацка** на тему «**Захист без ярликів: ототожнення адвоката з клієнтом руйнує принципи правової держави**».

В Україні ототожнення адвоката з клієнтом уже перетворилося на поширений спосіб тиску: поряд із випадками затримань чи застосування сили дедалі частіше фіксується психологічний тиск і формування негативного образу захисника в суспільстві.

Нам варто поставити лише одне запитання: що станеться, якщо завтра адвокат втратить можливість здійснювати захист без тиску та перешкод? Відповідь очевидна: зникне змагальність процесу, а судова процедура перетвориться на формальність, де вирок дублюватиме обвинувачення прокурора.

У такій системі «вироки» адвокатам зможуть ухвалювати «незалежні медіа» чи «громадські формування», а правоохоронні органи, прикриваючись суспільним інтересом, почнуть переслідування на підставі публічних звинувачень. Уже сьогодні у відкритих джерелах дедалі частіше з'являються повідомлення про ототожнення захисників із підзахисними, особливо у справах, пов'язаних із національною безпекою. Подібна практика є несумісною з принципами розвиненої правової держави.

За даними Національної асоціації адвокатів України, кількість таких випадків неухильно зростає: якщо у 2022 році зафіксовано 13 порушень, то у 2023-му – 21, у 2024-му – 28, а лише за перше півріччя 2025 року – вже 32. Хоча стаття 23 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» прямо забороняє ототожнювати адвоката з клієнтом, її практична реалізація тривалий час залишалася проблемною через відсутність дієвих механізмів реагування.

Ситуація змінилася 16 липня 2025 року, коли Верховна Рада ухвалила Закон «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України щодо забезпечення дотримання гарантій адвокатської діяльності». Він установив адміністративну відповідальність (ст. 185-16 КУпАП) за порушення заборони ототожнення адвоката з клієнтом. Це має стати реальним кроком до посилення гарантій незалежності адвокатів.

Утім, ухвалення цього закону викликало хвилю маніпуляцій. Деякі організації почали заявляти, що нові норми нібито обмежать свободу слова та потягнуть за собою значні штрафи чи навіть кримінальну відповідальність. Такі твердження є нічим іншим, як спробою уникнути відповідальності. Адже вимога закону проста: не порушувати закон.

Детальніше за посиланням: <https://surl.lt/bvrkby>

4. ПУБЛІКАЦІЇ (СТАТТІ, КОМЕНТАРІ) ПРЕДСТАВНИКІВ КОМІТЕТУ

26 вересня опубліковано статтю члена Комітету НААУ **Ірини Гловюк** на тему «**Недопустимість, неналежність чи недостовірність доказів?**».

У кримінальному провадженні необхідно чітко розмежовувати допустимість, належність, достовірність та достатність доказів. Це підтверджує практика Верховного Суду на прикладі справи щодо ДТП.

Суд першої інстанції визнав недопустимими протокол про адміністративне правопорушення та схему місця ДТП, посилаючись на їх недоліки й невідповідність стандарту доказування «поза розумним сумнівом». Водночас такі аргументи фактично стосувалися змісту доказів, їх переконливості та повноти, а не порядку отримання.

Верховний Суд наголосив, що:

Мсам факт складення схеми ДТП до внесення відомостей до ЄРДР не робить її недопустимою, якщо вона оформлена в межах передбаченої законом процедури;

- порушення вимог підзаконної Інструкції не є підставою для недопустимості, якщо відсутні істотні порушення КПК;
- такі недоліки можуть свідчити про неналежність або недостовірність доказів, але не про їх недопустимість;
- достатність оцінюється лише щодо сукупності доказів, а не окремого доказу (ст. 94 КПК України).

Отже, суд при дослідженні доказів має відмежовувати порушення порядку їх збирання від оцінки їх змісту. Помилки у цьому розмежуванні призводять до неправильного обґрунтування процесуальних рішень і можуть вплинути на оцінку доведеності вини поза розумним сумнівом.

Детальніше за посиланням: <https://surl.lu/yonatp>

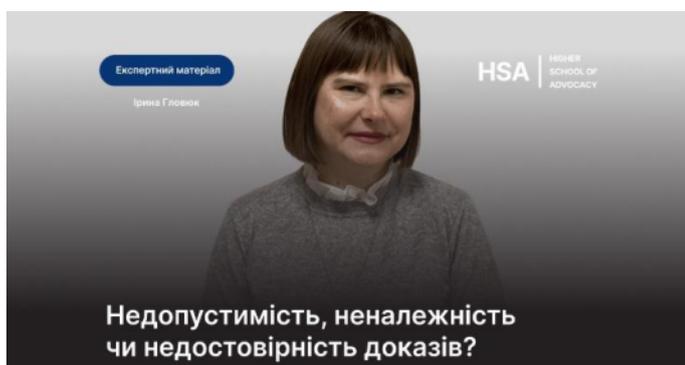
30 листопада з метою розвитку професійної комунікації у сфері кримінального права та процесу було створено офіційну сторінку Комітету НААУ у соціальній мережі Facebook. Зазначена сторінка функціонує як інформаційно-аналітична платформа для висвітлення діяльності Комітету, поширення правових позицій Верховного Суду у кримінальних провадженнях, експертних матеріалів і коментарів членів Комітету, а також анонсів професійних заходів, навчальних програм і публікацій.

Створення офіційної сторінки спрямоване на формування сталої професійної взаємодії між Комітетом, адвокатами та іншими правниками.

Детальніше за посыланням: <https://surl.lt/ptofcg>

**Комітет НААУ з питань
кримінального права та процесу**

4. ПУБЛІКАЦІЇ (СТАТТІ, КОМЕНТАРІ) ПРЕДСТАВНИКІВ КОМІТЕТУ

29 грудня опубліковано статтю члена Комітету НААУ **Ірини Гловюк** на тему «**Чи вправі захисник вказувати на жорстоке поводження щодо клієнта?»**».

Питання допустимості публічних висловлювань адвоката щодо жорстокого поводження з клієнтом було розглянуто ЄСПЛ у справі «*Imanov v. Azerbaijan*». Адвоката позбавили статусу після того, як він повідомив ЗМІ та державні органи про катування клієнта у в'язниці, спираючись на його розповідь і видимі тілесні ушкодження.

ЄСПЛ нагадав усталені підходи за ст. 10 Конвенції: обмеження свободи вираження поглядів адвоката можливе лише у виняткових випадках; адвокат зобов'язаний активно захищати клієнта; публічні заяви поза судом можуть бути формою такого захисту, якщо вони мають фактичне підґрунтя і стосуються питань суспільного інтересу. Адвокат, утім, не вправі робити безпідставні або образливі твердження.

У справі Imanov v. Azerbaijan Суд встановив, що втручання було передбачене законом і переслідувало легітимну мету, але не було необхідним у демократичному суспільстві, оскільки:

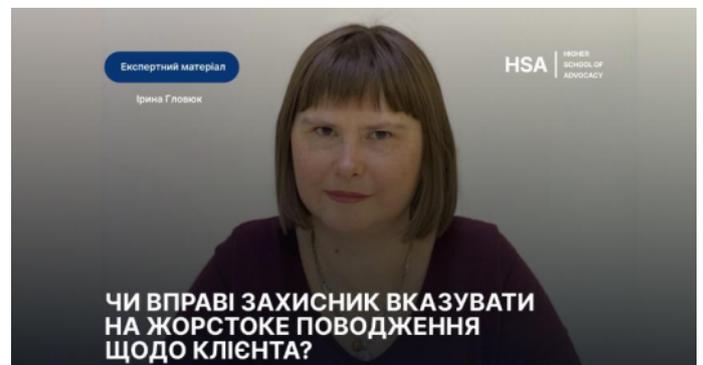
- адвокат не чинив тиску на правосуддя;
- діяв у межах обов'язку захисту клієнта;
- інформація про катування становила значний суспільний інтерес;
- твердження ґрунтувалися на словах клієнта та очевидних ознаках насильства;
- застосована санкція (позбавлення статусу) була непропорційною.

Таким чином, ЄСПЛ констатував порушення ст. 10 Конвенції.

Цей підхід кореспондує з практикою ККС ВС, який оцінює активність захисника у реагуванні на заяви про жорстоке поводження, зокрема звернення за ст. 214 КПК України. Водночас відсутність такого звернення сама по собі не звільняє державу від обов'язку провести ефективне розслідування.

Отже, рішення у справі «*Imanov v. Azerbaijan*» підтверджує: реагування адвоката на жорстоке поводження з клієнтом у законних формах і на фактичній основі є складовою захисту та не може слугувати підставою для застосування до нього санкцій.

Детальніше за посиланням: <https://surl.li/xbdgqe>

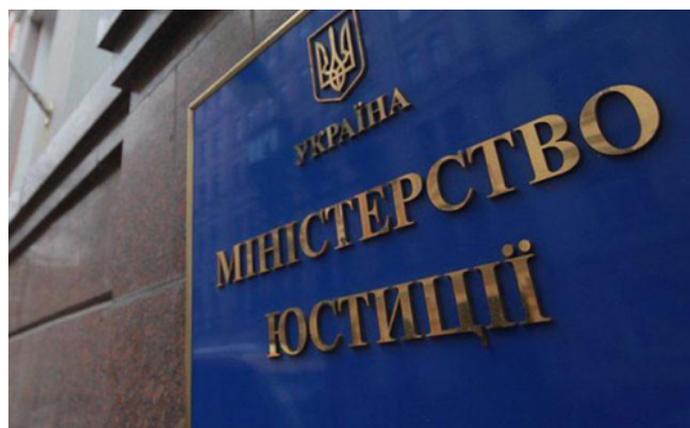
5. РОБОТА ЧЛЕНІВ КОМІТЕТУ У СФЕРІ ЗАКОНОТВОРЧОСТІ

Представниками Комітету було проведено аналізи **19 законотворчих ініціатив** та висловлено зауваження і пропозиції від імені адвокатської спільноти, серед яких наступні:

Директорат правосуддя та кримінальної юстиції Мін'юсту підготував аналітичний звіт про доцільність спрощення процедури здійснення окремих слідчих (розшукових) або інших процесуальних дій з урахуванням стандартів дотримання прав людини та практики ЄСПЛ.

Пропозиції, викладені у цьому документі (повний текст можна переглянути [тут](#)), проаналізували у Національній асоціації адвокатів України і дійшли висновку, що деякі з них порушують принципи, закріплені Конституцією, кримінальним процесуальним законодавством, а їхня реалізація матиме наслідком порушення фундаментальних конвенційних гарантій прав і свобод людини.

Так, у звіті стверджується, що Законом «Про оперативно-розшукову діяльність» та КПК не регламентовано процедуру ініціювання оперативними підрозділами клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів.

Вирішувати це питання пропонується з урахування вимог ч. 6 ст. 9 КПК. При цьому вбачається подання таких клопотань до слідчого судді керівником відповідного оперативного підрозділу або його заступником за погодженням з прокурором.

Фактично йдеться про представлення оперативних підрозділам права самостійно ініціювати тимчасовий доступ до речей та документів поза рамками кримінального провадження та за власною ініціативою – звернули увагу адвокати.

Детальніше за посиланням: <https://surl.li/ddhegi>

Уточнення ознаки систематичності вчинення домашнього насильства має важливе значення для тлумачення диспозиції відповідної статті 126-1 Кримінального кодексу. Разом із тим необхідно відмежовувати норми матеріально-правового і процесуального характеру.

Таку оцінку за підсумками аналізу [проекту Закону №12290 від 06.12.2024 «Про внесення змін до статті 126-1 Кримінального кодексу України щодо питань систематичного вчинення домашнього насильства»](#) дали в Комітеті. Проектом пропонується доповнити статтю 126-1 (домашнє насильство) КК приміткою про те, що систематичність вчинення домашнього насильства може бути підтверджена попереднім притягненням особи до адміністративної відповідальності не менше двох разів за вчинення правопорушення, передбаченого ст. 173-2 КУпАП.

5. РОБОТА ЧЛЕНІВ КОМІТЕТУ У СФЕРІ ЗАКОНОТВОРЧОСТІ

У НААУ відзначили, що такий підхід ґрунтується на усталеній практиці Верховного Суду з питань кваліфікації домашнього насильства, а також доктринальних дослідженнях.

Адвокати звертають увагу, що примітка містить норму не матеріально-правового характеру (що характерно для Кримінального кодексу), а процесуального характеру. Адже йдеться про «підтвердження», тобто доказування, домашнього насильства. А процесуальні норми доцільно було б розміщувати у Кримінальному процесуальному кодексі.

Детальніше за посиланням: <https://surl.li/bzdnws>

Клопотання про передачу активів в управління Агентству з розшуку та менеджменту активів у 100 % випадках будуть розглядатися без зацікавлених осіб, чим порушуватиметься конституційне право на захист.

Про це застерegli в Національній асоціації адвокатів України, де проаналізували [проект Закону №12387 від 08.01.2025 «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо посилення судового контролю за управлінням арештованими активами»](#).

Документом, зокрема, пропонується установити, що клопотання слідчого, прокурора про передачу активів в управління Національному агентству України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, може розглядатися без повідомлення підозрюваного, обвинуваченого, власника активів, захисника, законного представника, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, якщо це є необхідним для збереження економічної вартості таких активів.

Нагадаємо, що відповідно до чинного Закону про АРМА управління активами здійснюється на умовах ефективності, а також збереження (за можливості – збільшення) їх економічної вартості.

У НААУ вважають, що, оскільки питання передачі активів в управління АРМА суттєво впливає на права та інтереси власника майна, то розгляд такого клопотання має в будь-якому разі здійснюватися за участі підозрюваного, обвинуваченого, власника активів, захисника, законного представника, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження. Адже критерій «необхідності збереження економічної вартості таких активів» ніде не прописаний. Та він, радше за все, наявний у будь-якій ситуації. А ціль запобігання ризикам зменшення вартості може бути досягнута за рахунок інших механізмів.

Детальніше за посиланням: <https://surl.li/mqtnxs>

5. РОБОТА ЧЛЕНІВ КОМІТЕТУ У СФЕРІ ЗАКОНОТВОРЧОСТІ

Запровадження в Україні кримінальної відповідальності за незаконне переслідування (сталкінг) має на меті імплементацію відповідних положень Стамбульської конвенції. Втім пропонується диспозиція нової статті Кримінального кодексу містить деякі юридичні вади.

На це звернув увагу Комітет за підсумками аналізу [проекту Закону №12297 від 09.12.2024 «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо забезпечення повноти імплементації положень міжнародного права з питань протидії домашньому та іншим видам насильства, у тому числі щодо дітей»](#).

Так, документом пропонується доповнити КК статтю 129-1 «Незаконне переслідування (сталкінг)». Відповідальність наступатиме за умисне вчинення дій (двічі або більше), що полягають у здійсненні загрозливої поведінки стосовно потерпілої особи (незаконне стеження, нав'язування спілкування, інше незаконне пряме чи опосередковане вторгнення у будь-який спосіб в особисте чи сімейне життя потерпілої особи всупереч її волі), у тому числі з використанням електронних комунікацій, що викликає у неї страх за безпеку свого життя чи здоров'я або її близьких, за відсутності ознак домашнього насильства.

Також у НААУ застерегли про юридичну невизначеність формулювання «інше незаконне пряме чи опосередковане вторгнення у будь-який спосіб в особисте чи сімейне життя потерпілої особи всупереч її волі». Адже під ознаки злочину формально може потрапити навіть повідомлення про вчинення особою кримінального правопорушення через невідповідність способу особистого життя задекларованим статкам.

Детальніше за посиланням: <https://surl.li/gyezvj>

Непрозорі вимоги, підходи та механізми відбору кандидатів на посади голови та працівників Агентства з розшуку та менеджменту активів несуть у собі корупційні ризики.

Таке застереження висловили у Національній асоціації адвокатів України після аналізу проекту Закону [№12374-1 від 08.01.2025 «Про внесення змін до Закону України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» щодо гарантій незалежності та посилення інституційної спроможності»](#).

Метою цього проекту є удосконалення правових засад діяльності АРМА шляхом встановлення гарантій незалежності, удосконалення порядку конкурсного добору голови, визначення вичерпного переліку підстав для припинення його повноважень чи звільнення, посилення інституційної спроможності агентства, удосконалення процедури проведення незалежної зовнішньої оцінки (аудиту) ефективності діяльності, а також удосконалення процедури управління арештованими активами.

Водночас, звернули увагу в НААУ, в законопроекті відсутні чіткі критерії, за якими можна об'єктивно визначити добросовісність, наявність ділових та моральних якостей кандидата на посаду голови агентства. І хоча в ч. 6 ст. 6 намагаються окреслити критерії добросовісності, останні все одно залишаються невиправдано оціночними та суб'єктивними, надають можливість для прийняття непрозорого, недобросовісного рішення на користь конкретного кандидата.

Ці та інші зауваження і пропозиції спрямовані до Комітету Верховної Ради України з питань антикорупційної політики для врахування під час опрацювання законопроекту. Переглянути їх можна за [посиланням](#).

Детальніше за посиланням: <https://surl.li/gqfepi>

5. РОБОТА ЧЛЕНІВ КОМІТЕТУ У СФЕРІ ЗАКОНОТВОРЧОСТІ

Зберігання речових доказів стороною обвинувачення, їх реалізація, технологічне перероблення, знищення, здійснення витрат, пов'язаних з їх зберіганням і пересиланням, схоронність тимчасово вилученого майна та майна, на яке накладено арешт.

Проблемні моменти у цих питаннях [вивчають у рамках правового моніторингу в Директораті правосуддя та кримінальної юстиції Мін'юсту. Аби знайти шляхи вирішення, вони звернулися до Національної асоціації адвокатів України з проханням надати відповідні пропозиції.](#)

У Мін'юсті відзначають, що виникають, зокрема, питання щодо уточнення та нормативного визначення місця зберігання: озброєння (зброї, боєприпасів), військової техніки, засобів ураження, їх частин, які використовувалися при здійсненні збройної агресії проти України; легкозаймистих речовин, зокрема паливно-мастильних матеріалів; коштів у національній та іноземній валюті, платіжних документів, а також урегулювання правил збереження цифрових доказів. А правоохоронними органами порушується питання щодо необхідності внесення змін до [Інструкції про порядок вилучення, обліку, зберігання та передачі речових доказів у кримінальних справах, цінностей та іншого майна органами дізнання, досудового слідства і суду.](#)

Також у НААУ наголосили на необхідності удосконалення механізму вилучення доказів, посилення відповідальності за їх збереження та встановлення контролю оглядів та утримання речей, коли вони втратили вже свою цінність як речові докази.

Окремим проблемним моментом зберігання речових доказів, на думку адвокатів, є те, що після скасування арешту тимчасово вилученого майна або повернення майна власнику чи володільцю трапляються випадки, коли потрібно витратити час та ресурси, щоб встановити його місцезнаходження.

Адже в постановках слідчих про визнання речей та документів речовими доказами відсутня інформація про місцезнаходження речей, та осіб, відповідальних осіб за їх зберігання. Цю прогалину можна усунути, наприклад, шляхом унесення змін до ст. 110 КПК. При цьому постанову про визнання майна речовим доказом доречно вручати (надсилати) його власнику чи володільцю.

З повним текстом пропозицій НААУ, які були надіслані на запит Мін'юсту, можна ознайомитися за [посиланням.](#)

Детальніше за посиланням: <https://surl.li/hnetz1>.

Під час дії воєнного стану в Україні непоодинокими стали випадки тиску на суб'єктів господарювання з боку правоохоронних органів. Зловживання або бездіяльність з їх боку вимагали оперативного реагування військово-політичного керівництва держави.

Аби подолати ці виклики група народних депутатів внесла до Верховної Ради проект Закону [№12439 «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення гарантій захисту суб'єктів господарювання під час здійснення кримінального провадження».](#)

5. РОБОТА ЧЛЕНІВ КОМІТЕТУ У СФЕРІ ЗАКОНОТВОРЧОСТІ

Законотворчу ініціативу було розроблено з метою удосконалення гарантій суб'єктів господарювання під час здійснення кримінального провадження, підвищення вимог до якості та змісту процесуальних документів, а також удосконалення порядку здійснення слідчих (розшукових) та окремих процесуальних дій.

У той же час документ містить цілу низку неузгодженостей, які можуть призвести до суттєвих проблем при його практичному застосуванні. Ідеться про розмитий строк вручення клопотання про арешт майна, неузгодженість положень запропонованої ст. 156 зі ст. 132 КПК, необґрунтоване залишення клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів без розгляду, недосконалі зміни до ст.ст. 214, 237 Кодексу.

Таблицю із зауваженнями і позиціями можна переглянути за [посиланням](#). Сам законопроект №12439 заслуговує на підтримку після ґрунтовного доопрацювання.

Детальніше за посиланням: <https://surl.li/osesql>.

Інститут письмового провадження, хоча й передбачений ст.ст. 406, 435 КПК, на практиці майже не застосовується під час розгляду кримінальних справ, зокрема через обмежену кількість питань, які можуть вирішуватися у такому порядку.

Виправити ситуацію запропонували народні депутати, які внесли до Верховної Ради [проект Закону №13178 від 16.04.2025 «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо правового регулювання письмового провадження та вчинення окремих процесуальних дій»](#).

У документі пропонується закріпити визначення письмового провадження. Ним позначатиметься розгляд і вирішення апеляційного або касаційного провадження або окремого процесуального питання в суді першої, апеляційної або касаційної інстанції без участі учасників кримінального провадження та проведення судового засідання на підставі матеріалів кримінального провадження у випадках, встановлених КПК.

Також закладаються законодавчі підстави для розширення сфери його застосування. Наприклад, виключно у письмовому провадженні вирішуватимуться питання про направлення кримінального провадження між судами різних рівнів і юрисдикцій, у тому числі між апеляційними судами. Ці питання розв'язуватиме колегія суддів Касаційного кримінального суду ВС за поданням суду апеляційної інстанції або за клопотанням сторін чи потерпілого не пізніше п'яти днів з дня внесення такого подання чи клопотання, про що постановлятиметься вмотивована ухвала.

Комітет ВР з питань правоохоронної діяльності звернувся до Національної асоціації адвокатів України з проханням надати оцінку законодавчій ініціативі.

Підтримавши загальну ідею законодавчого врегулювання інституту письмового провадження як такого, що може сприяти підвищенню ефективності та оперативності здійснення кримінального судочинства, у НААУ запропонували низку доповнень та уточнень.

Детальніше за посиланням: <https://surl.li/xdpvbt>

5. РОБОТА ЧЛЕНІВ КОМІТЕТУ У СФЕРІ ЗАКОНОТВОРЧОСТІ

Скасування спеціальної процедури звільнення від кримінальної відповідальності для військовослужбовців, які вперше самовільно залишили військову частину чи вчинили дезертирство, може негативно позначитися як на обороноздатності країни, так і на її правовій системі.

Такого висновку дійшли у Комітеті НААУ за підсумками аналізу ['проекту Закону №13260 від 05.05.2025 «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо відповідальності за скоєння кримінальних правопорушень, пов'язаних із самовільним залишенням в умовах воєнного стану військової частини або місця служби»](#).

Нині військовослужбовець, який уперше під час дії воєнного стану вчинив кримінальне правопорушення, передбачене статтями 407 (самовільне залишення військової частини або місця служби) чи 408 (дезертирство) Кримінального кодексу, може бути звільнений від кримінальної відповідальності за двох умов:

- добровільне звернення із клопотанням до слідчого, прокурора, суду про намір повернутися до військової частини або до місця служби для продовження проходження військової служби;
- письмова згода командира (начальника) військової частини (установи) на продовження проходження такою особою військової служби.

Детальніше за посиланням: <https://surl.li/wystrw>

Чинний порядок, встановлений статтею 284 КПК, дозволяє оскаржувати лише ухвалу про закриття кримінального провадження. Натомість рішення суду про відмову в його закритті не підлягає апеляційному перегляду.

Через таку норму сторони фактично позбавлені можливості оскаржити позицію суду, якщо він відмовив у задоволенні відповідного клопотання. На цю прогалину звернув увагу Касаційний кримінальний суд Верховного Суду у постанові від 16.12.2024 у справі №405/1050/24.

У Верховній Раді запропонували усунути цю колізію. 29 вересня 2025 року зареєстровано законопроект [№14084 «Про внесення змін до статті 284 Кримінального процесуального кодексу України щодо оскарження в апеляційному порядку ухвал про відмову у закритті кримінального провадження»](#).

Документ уточнює частину одинадцяту статті 284 КПК, передбачаючи можливість апеляційного оскарження як ухвали про закриття, так і ухвали про відмову у закритті провадження.

За [ВИСНОВКОМ](#) НААУ, підготовленим на запит Комітету Верховної Ради з питань правоохоронної діяльності, прийняття законопроекту посилить гарантії захисту прав осіб, передбачених статтею 393 КПК, і сприятиме дотриманню зобов'язань України за статтями 6 та 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, які гарантують права на справедливий суд і на ефективний засіб правового захисту.

Детальніше за посиланням: <https://surl.li/fsjmkh>

5. РОБОТА ЧЛЕНІВ КОМІТЕТУ У СФЕРІ ЗАКОНОТВОРЧОСТІ

Кримінальний процесуальний кодекс уже зобов'язує фіксувати в протоколі обшуку відомості про вилучені речі. Достатність ідентифікаційних ознак у кожному випадку має оцінювати суд, вирішуючи питання про допустимість доказів у конкретній справі.

Такого висновку дійшли у НААУ за підсумками аналізу [проекту Закону №14159 від 27.10.2025 «Про внесення змін до статті 87 Кримінального процесуального кодексу України щодо уточнення питань недопустимості доказів»](#).

Документом пропонується доповнити КПК, нормою про те, що недопустимими є докази, що були отримані під час виконання ухвали про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи, якщо у протоколі обшуку відсутні ідентифікаційні ознаки виявлених та вилучених речей, за якими таку річ можливо достовірно ідентифікувати та характерних ознак.

Як обґрунтування автори законодавчої ініціативи наводять висновок, начебто зроблений Касаційним кримінальним судом ВС у справі №306/2629/17. У НААУ зазначили, що посилання є некоректним. Адже Верховний Суд лише констатував, що в конкретному індивідуальному випадку протокол обшуку, у якому не було зазначено марки, моделі, номера, а також характерних ознак вилученого телефону, був обґрунтовано визнаний судом першої інстанції очевидно недопустимим доказом.

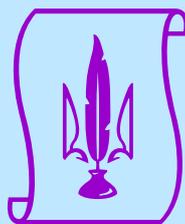
При цьому ВС зазначив, що за змістом ст. 433 КПК він перевіряє правильність застосування судами першої та апеляційної інстанцій норм матеріального та процесуального права, правової оцінки обставин і не має права досліджувати докази, встановлювати й визнавати доведеними обставини, не встановлені в оскарженому судовому рішенні, а також вирішувати питання про достовірність того чи іншого доказу.

Тож ВС у згаданому рішенні не формулював висновку щодо застосування норм права, зокрема й щодо недопустимості протоколу обшуку, в якому відсутні ідентифікаційні ознаки виявлених та вилучених речей, і не оцінював цей доказ у контексті його допустимості.

Також адвокати нагадали, що у КПК вже наявні необхідні процесуальні запобіжники. Відповідно до п. 3 ч. 3 ст. 104 у заключній частині протоколу зазначаються відомості про вилучені речі, документи та спосіб їх ідентифікації. Очевидно, що недостатність ознак для ідентифікації повинна мати наслідком визнання протоколу та похідних від нього речей і документів недопустимими доказами. У будь-якому разі встановлення достатності (або недостатності) ідентифікаційних чи «характерних» ознак має залишатися дискреційним повноваженням суду.

Детальніше за посиланням: <https://surl.lu/auujts>

НАЦІОНАЛЬНА АСОЦІАЦІЯ АДВОКАТІВ УКРАЇНИ

